Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra jazyků

Bakalářská práce

Jazyková politika Ukrajiny a její odraz ve výuce jazyků na Užhorodské národní univerzitě, Lvovské univerzitě ekonomiky a turismu a Lvovské polytechnické univerzitě

Anhelina Kozar

© 2022/2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anhelina Kozar

Ekonomika a management

Název práce

Jazyková politika Ukrajiny a její odraz ve výuce jazyků na Užhorodské národní univerzitě, Lvovské univerzitě ekonomiky a turismu a Lvovské polytechnické univerzitě

Název anglicky

Language policy of Ukraine and its impact on the study of foreign languages in Uzhhorod National University, Lviv University of Economics and Tourism and Lviv Polytechnic National University

---

Cíle práce

Cílem práce je objasnit jazykovou politiku v různých částech Ukrajiny, její historii, vývoj a odraz ve výuce na VŠ ekonomického zaměření.

Metodika

Výzkum bude prováděn pomocí dotazníkového šetření za využití komparativní a statistické metody.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

jazyková politika, současný stav, Ukrajina, výuka cizích jazyků

Doporučené zdroje informací

BEKESHKINA, I. 2017. Rozhodující 2014: rozdělilo nebo sjednotilo Ukrajinu? Proměny nálady veřejnosti tváří v tvář ruské agresi v Donbasu. Kyjev: Stylos. s. 8–40.

DEMSKA, O. 2016. Jazyková politika: o identitě a úspěchu v globálním měřítku světa [online]. Dostupné z: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11412/Demska_Maltsev_Movna_polityka.pdf?seq

KULYK, V. 2021. Jazyková politika ve vícejazyčných zemích. Kyjev: Duch i litera. 312 s. ISBN 978-966-378-852-4.

MASENKO, L.T. 2019. Jazyková politika Ukrajiny v letech 2017-2019. Kyjev: Ukrajinský jazyk. č.3. s. 40–51.

MASENKO, L. 2020. Konflikt mov ta identichnostey u postradianskiy Ukraini. Kyjev: Klio. 176 s. ISBN 978-617-7755-14-1.

Návrh zákona o jazycích na Ukrajině. [online]. Dostupné z: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66031

SHEVELOV, J. 2012. Obraz moderního ukrajinského literárního jazyka a jiných lingvistických studií. Lviv: Tempora. 364 s. ISBN 978-617-569-089-5

STEPANENKO, V. 2003. Identities and Language Politics in Ukraine: the Challenges of Nation-State building. Nation-building, ethnicity and language politics in transition countries. Budapest: Open Society Institute. 292 s. ISBN 963-9419-58-3135.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Drahoslava Kšandová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 6. 6. 2022

PhDr. Mgr. Lenka Kučírková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Jazyková politika Ukrajiny a její odraz ve výuce jazyků na VŠ" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2023 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc.PhDr. Drahoslave Kšandové za vedení a konzultace při zpracování mé bakalářské práce.

Jazyková politika Ukrajiny a její odraz ve výuce jazyků na Užhorodské národní univerzitě, Lvovské univerzitě ekonomiky a turismu a Lvovské polytechnické univerzitě

Abstrakt

Funkcionalita každého jazyka záleží na stavu jazykové politiky ve státu, vzdělání a v kulturních tradicích. Našim hlavním cílem bude popsat ukrajinskou jazykovou politiku. Na území současné Ukrajiny je úředním jazykem pouze ukrajinština, kterou považuje za svůj mateřský jazyk skoro 70 % obyvatelstva. Necelých 30 % obyvatel Ukrajiny jsou národnostní menšiny, které považuji za svůj rodný jazyk ruštinu, maďarštinu, němčinu, rumunštinu a t.d. Naše hlavní úkoly: vysvětlit samotný pojem jazyková politika, jaké subjekty vstupují do toho a co je předmětem jejich činnosti, potom přejít na jazykovou politiku Ukrajiny, stručně popsat historie tohoto procesu. Poté popsat současnou jazykovou situaci a dnešní vývoj v různých částech Ukrajiny, díky kterému se jazyková politika Ukrajiny dostává do nové etapy. A nakonec zjistit jaký to odraz má ve výuce jazyků na vysokých školách ekonomického zaměření.

Klíčová slova: jazyková politika, současný stav, Ukrajina, výuka cizích jazyků, identita, jazyková situace.

Language policy of Ukraine and its impact on the study of foreign languages in Uzhhorod National University, Lviv University of Economics and Tourism and Lviv Polytechnic National University

Abstract

The functionality of each language depends on the state of language policy in the state, education and cultural traditions. Our main goal will be to describe the Ukrainian language policy. On the territory of present-day Ukraine, the only official language is Ukrainian, which almost 70% of the population considers to be their mother tongue. Less than 30% of the population of Ukraine are national minorities, who consider Russian, Hungarian, German, Romanian, etc. to be their native language. Our main tasks: to explain the very concept of language policy, what entities enter into it and what is the subject of their activity, then move on to the language policy of Ukraine, briefly describe the history of this process. Then describe the current language situation and today's developments in different parts of Ukraine, thanks to which the language policy of Ukraine is entering a new stage. And finally to find out what impact it has on language teaching at universities of economic.

Keywords: language policy, current situation, Ukraine, foreign language teaching, identity, language situation.

Obsah

1 Úvod a cíl práce 9

2 Metodika 11

3 Teoretická východiska 13

3.1 Definice jazykové politiky 13

3.2 Role jazyku v procesu státotvorby 15

3.3 Rodný, úřední a cizí jazyky 17

3.3.1 Rodný jazyk 17

3.3.2 Úřední jazyk/státní jazyk 19

3.3.3 Cizí jazyk 20

4 Vlastní práce 22

4.1 Jazyková politika Ukrajiny, její formování 22

4.1.1 Jazyková politika za doby Zelenského 25

4.2 Studium jazykové situace na Ukrajině 26

4.3 Historie formování jazykové politiky v západních oblastech Ukrajiny 28

4.3.1 Lvovská oblast 28

4.3.2 Zakarpatí 32

4.4 Výzkum 35

4.4.1 Stanovení hypotéz 35

4.4.2 Vyhodnocení odpovědí 36

4.4.3 Vyhodnocení stanovených hypotéz 50

4.4.4 Zhodnocení výsledků výzkumu 53

Závěr 55

5 Seznam použitých zdrojů 57

6 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek 61

6.1 Seznam grafů 61

Přílohy 63

1 Úvod a cíl práce

Tato práce je věnována analýze hlavních rysů státní jazykové politiky Ukrajiny od 20. století do současnosti. Státní jazyk a jeho vývoj je klíčovou otázkou národní bezpečnosti státu. Státní jazyková politika je systém kolektivních opatření státu, který je založen na ústavních principech. Jazyk je mocným prostředkem k posílení státu, důležitým rysem jeho životně důležité činnosti. Ukrajina patří k mnohonárodnostním státům, takže jazykové vztahy jsou kontroverzní záležitostí. Jazyková politika je polem boje mezi národně orientovanými politickými silami a těmi, kdo hájí zájmy jiných států. Ukrajina má jedinečnou jazykovou situaci, protože politika rusifikace byla prováděna po mnoho staletí. Ve sféře státní jazykové politiky byly činěny pokusy o upevnění ruského jazyka jako úředního nebo regionálního jazyka. A ukrajinský jazyk byl nejen rusifikován, ale také ovlivněn režimy jiných zemí. Příkladem je západní Ukrajina, konkrétně Zakarpatská a Lvovská oblast. Jazyk Zakarpatí ovlivnila historie jejich regionu: teprve v průběhu 20. století patřil tento region několika státům, byla i období, kdy bylo jeho území podřízeno současně různým státům, z nichž každý měl svojí vlastní jazykovou politiku, zde proto v různých letech měla státní status maďarština, čeština a ukrajinské jazyky. A také v kontextu dorozumívacích jazyků na Zakarpatí se nelze vyhnout tématu rusínství. V této práci je tato problematika ukázána na příkladu Užhorodské národní univerzity. Jazyková politika ve Lvovské oblasti se také změnila, protože byla dlouhou dobu pod okupací Polska, jejímž cílem bylo zničit národní vědomí Ukrajinců na západní Ukrajině, a zejména ukrajinský jazyk. Za 30 let nezávislosti na Ukrajině nebyla vyřešena jedna z klíčových strategických otázek – efektivní jazyková politika. Teprve po roce 2014 se politika ukrajinského státu konečně vydala cestou dominance ukrajinského jazyka. To je velmi zvláštní, protože ve vyspělých zemích světa je státním jazykem jazyk domorodého obyvatelstva a každý, kdo tam žije, je povinen jím mluvit. A na Ukrajině k takové kontroverzní situaci došlo, protože náš jazyk byl během posledních 6 století omezován, zakazován, rušen – vyhláškami, oběžníky, zákony. Oni zanechali velký a těžký otisk, který stále brání ukrajinskému jazyku v mírumilovné existenci, ovlivnili vztahy mezi lidmi a další vývoj Ukrajiny. Nařízení ruských úřadů na konci 19. století mohly vést ke ztrátě ukrajinské státnosti. Ve světových dějinách žádný jazyk neutrpěl takovou zkázu jako ukrajinština. Ale díky ukrajinské inteligenci, ukrajinským vědcům, v této těžké době pro

Ukrajinu jazyková otázka nabírá na síle a stává se nejdůležitější, protože jazyk je kódem národa.

Cílem práce je vysvětlit samotný pojem jazyková politika, potom přejít na jazykovou politiku Ukrajiny, stručně popsat historie tohoto procesu, poté popsat současnou jazykovou situaci a dnešní vývoj v různých částech, a nakonec zjistit jaký to odraz má ve výuce jazyků na vysokých školách ekonomického zaměření.

2 Metodika

Metodika zpracování této bakalářské práce je rozčleněna na dvě primární oblasti. Nejdřív je realizována analýza sekundárních pramenů neboli literárně odborné zdroje. Posléze následuje primární výzkum.

Výzkum – Dotazníkové šetření

Dotazník náleží k nejlacinějším kvantitativním technikám výzkumu, který tvoří kolekci otázek, které jsou sestaveny ve formuláři a dotazovaní jej mohou vypracovat i z pohodlí domova. Uspořádat dotazník je možné z několika druhů otázek, každý druh má své výhody a nevýhody, které je potřeba nejprve předběžně posoudit. Identifikační dotazy mají za úkol odhalit o respondentovi základní údaje, aniž by došlo k narušení anonymity. Uzavřené dotazy umožňují dotazujícímu volit z předem vymezených odpovědí. Respondenti zvolí takovou odpověď, která je pro respondenta nejvíce sympatická.

Cílem je analyzovat jazykovou politiku na základě srovnání dvou západních regionů Ukrajiny, vliv jazykové politiky na mínění studentů, určit dopad jazykové politiky na utváření identity mezi studentami. Výzkum byl realizován klasickou, a hlavně anonymní metodou zjišťování dat prostřednictvím dotazníků. Byly vytvořeny 2 stejné dotazníky (jeden pro Zakarpatí, druhý – pro Lvov). Dotazníkové šetření má za úkol potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy. Šetření výzkumu Hodnocení jazykové politiky proběhlo od 1.2.2023 do 1.3.2023, s celkovým počtem respondentů 226 (114 a 114) a byl zcela anonymní. Dotazníku se zúčastnili studenti Užhorodské a Lvovské univerzity ekonomických fakult (Užhorodská národní univerzita, Lvovská univerzita ekonomiky a turismu a Lvovská polytechnická univerzita). Dotazník obsahoval 20 uzavřených otázek.

Sběr a zpracování dat

Sběr dat byl realizován internetovou formou. Po získání požadovaného počtu respondentů, byly data stažena z internetové stránky a zpracována. Poté byly sestaveny potřebné grafy, které názorně a srozumitelně vypovídají o zkoumaných úkazech.

Hodnota dat

Odkaz na dotazník byl publikován v několika skupinách pro vysokoškolské studenty na Viberu a Telegramu, dále byl odkaz rozeslán na univerzity, přátelům a kolegům. Validita

získaných dat není z pochopitelných příčin absolutní, pro dosažení stoprocentní hodnověrnosti by bylo nutné bádání realizovat delší časové období a také na značně početnějším vzorku populace.

Výsledky výzkumu

Sesbíraná data byla stažena do počítače, kde byla uložena. Následně byly vyhodnocené odpovědi na jednotlivé otázky.

3 Teoretická východiska

3.1 Definice jazykové politiky

Dnes, v době globální ekonomické, politické a kulturní integrace, je otázka sebeidentifikace jednotlivých států, potažmo národů, obzvláště palčivá. Státy čelí problému zachování uznání své země, národa v podmínkách značného počtu existujících svazů a sdružení. Státy připojující se k tomu či onomu sdružení mají shodné cíle. Cílem každého je však zůstat originálem. Hlavním rysem toho je jazyk. Ukrajinský vědec O. Potebnya v díle „Works on Nationalism“ řekl, že jazyk je znakem, podle kterého poznáváme národ.[1]Proto má každá země jazykovou legislativu a jazykovou politiku.

Stát vytváří jazykovou politiku v závislosti na jazykové situaci. Jazyková situace je souhrn všech jazyků, územních a sociálních dialektů, funkčních stylů atd., které se v zemi používají k zajištění komunikace na všech společenských úrovních. Pokud jsou na území jedné země běžné dva nebo více jazyků, je pro studium jazykové situace důležité určit stupeň rozšíření každého jazyka a také jejich hodnotící charakteristiky. Existují dva hlavní ukazatele jazykové síly. Prvním je ukazatel demografické síly, který je určen počtem mluvčích určitého jazyka ve vztahu k celkové populaci zkoumaného území. Druhý ukazatel komunikativní síly jazyka je určen počtem komunikativních sfér, které každý jazyk obsluhuje.[2]

Jinými slovy, je to vztah mezi různými jazyky nebo různými variantami stejného jazyka používaného na určitém území. Jazyková situace zahrnuje sociální podmínky fungování jazyka, sféru a prostředí užívání jazyka, formy jeho existence. Jazyková politika je cílevědomé ovlivňování směřující k podpoře efektivního fungování jazyka v různých oblastech jeho aplikace; soubor ideových principů a praktických opatření pro řešení

[1] CHEREMSKA, O. *Про потебніанство, неопотебніанство(O potebnismu, neopotebnismu)* [online]. 2018, [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2018-2/zbirnyk-kultura-slova-89-2018/pro-potebnianstvo-potebniantsiv-i-neopotebniantsiv.html

[2] MASENKO, L. *Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні(Konflikt jazyků a identit na postsovětské Ukrajině)*. Kyjev: Klio, 2020.S. ISBN 978 617 7755 14 1.

jazykových problémů ve společnosti a státu; soubor politických a administrativních opatření, jejichž cílem je dát vývoji jazyka požadovaný směr.[3]

Jazyková politika je součástí národní politiky určitého státu, neboť se týká změny či zachování stávající funkční distribuce jazyků v mnohojazyčné společnosti. Národní jazyková politika by měla vycházet z určitého teoretického a ideologického zdůvodnění, z koncepcí rozvíjených ve společnosti v národnostní otázce. Stát ovlivňuje jazykovou situaci prostřednictvím ideologických, legislativních, administrativních, finančních a ekonomických pák. Určuje sociální postavení a sociální funkce jazyků. Při utváření národní politiky je funkcí státu vytvářet postupy, které zajistí institucionalizaci, naturalizaci a posílení identity. V kontextu jazykové problematiky mohou ve státě existovat následující typy jazykových situací: 1) jazyk, který se jedinec naučil jako první; 2) jazyk, který jednotlivec nejčastěji používá; 3) znalost úředního jazyka jednotlivce. Obvykle ve většině států, které mají na programu jazykový problém, existuje několik těchto jazykových situací a v každém z nich se mohou objevit různé jazyky.[4]

Pro běžné občany je jazyková politika především činností prezidenta a vlády. To, že oni jsou v této činnosti neaktivní, svědčí o absenci jazykové politiky. Vezměte si příklad ze Spojených států amerických, kde neexistuje žádné právní rozhodnutí o státním jazyce, angličtina má oficiální status, ale ne v celém státě. Dominuje nejen ve státním aparátu, ale i ve všech vládních oblastech Ameriky. To znamená, že angličtina zůstává dominantním jazykem i bez oficiálního statutu. Jazyková politika proto není jen rozhodnutím vlády, ale i obyčejných lidí.[5]

Jazykovou politiku ovlivňují také církve, masmédia, veřejné organizace atd. Kromě domácích ji ovlivňují i mezinárodní organizace a korporace. To vše je neoddělitelně spojeno s jazykovým chováním, což vysvětluje vědomé nebo nevědomé rozhodnutí ohledně volby jazyka.

---

[3] *Мова і культура(jazyk a kultura)* Nacionalna akademija nauk Ukrajiny,2008.[online] [cit. 2022-08-21]. Dostupné z: https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2008-10-2/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf.

[4] KULYK, V. *Мовна політика в багатомовних держав(Jazyková politika ve vícejazyčných státech).* Kyjev:Duch i litera,2021. ISBN 978 966 378 852 4.

[5] SAGARIN, E.,KELLY, R. *Polylingualism in the United States of America: A Multitude of Tongues amid a Monolingual Majority* .1986. s. 42-43.

Někteří vědci říkají jazykové politice také jazykový management, protože jde o představy a chování lidí ve společnosti. Lidé si také vybírají mezi jinými typy jazyka, jako jsou dialekty, slangy, jiné styly.

Vědci rozdělují jazykové plánování na stavové(statusové) a korpusové.[6] Status je soubor funkcí, které se plní v různých oblastech společenského života. Jak ukazuje příklad Irska, Běloruska a dalších zemí, jazyk, kterým mluví většina obyvatel, má vyšší sociální status než jazyk deklarovaný státem. Stav(status) a korpus jsou neoddělitelně spojeny mezi sebou. Jazykoví plánovači se snaží vytvořit takový korpus jazyka, aby vyhovoval populaci. Kvůli tomu se mění pravopis, vyvíjí se terminologie. Vědci upozorňují na skutečnost, že když je jazyk prohlášen za státní, nezvýší to jeho status. Je nutné vytvořit předpoklady korpusu pro používání jazyka ve veřejném sektoru.

Jazyková politika je tedy souborem rozhodnutí týkajících se funkcí a forem užívání jazykových variet ve společnosti a myšlenek, na nichž jsou tato rozhodnutí založena. A jazykové chování, jeho změna či zachování závisí na působení státu.

3.2 Role jazyku v procesu státotvorby

Regulace státního jazyka/státních jazyků a jazykových práv obyvatelstva je důležitým aspektem státní veřejné politiky. Jazyk je jedním ze strukturálních prvků utváření kolektivní identity. V procesu skupinové interakce může jazyk sloužit také jako jedno z kritérií sebeidentifikace jedince, takže problematika jazykové politiky bezprostředně ovlivňuje řadu zásadních prvků společenského života: národní bezpečnost, státní komunikace a státní služby, sociální služby, školství a mnoho dalších.

Podle konceptualizace A. Smithe se pojem „národ“ skládá z několika základních dimenzí. Za prvé, národ potřebuje konkrétní, dobře definované území. Smith zdůrazňuje, že území a lidé musí patřit k sobě, to znamená, že koncept území vyžaduje vlastnosti historických zemí – území, v nichž se během mnoha generací vyvíjela specifická společnost. Vlast by tedy měla mít smysluplný obsah národní paměti a historických vyprávění a mýtů. Za druhé, národ je společenství zákonů a institucí s jedinou politickou vůlí. Tato definice se vztahuje na společně regulované sociální instituce, které odrážejí

[6] *Jazykové plánování*. Encyklopedický slovník češtiny, CzechEncy. [online] [cit. 2022-08-21]. Dostupné z: Nový encyklopedický slovník češtiny (czechency.org)

politické postoje a významy. Národ jako politické a právní společenství, jehož nezbytným prvkem je koncept občanství, který předpokládá rovnost všech členů tohoto společenství před státem. Buduje se tak systém společných a rovných práv a povinností. Za třetí národ je společenství lidí s kulturními vztahy. V rámci této dimenze je národ definován klíčovým souborem sdílené kultury a občanské ideologie, souborem tradic, idejí, historické paměti, mýtů a symbolů.

Smith vyzdvihuje následující klíčové charakteristiky národní identity:
-společné území;
-běžné mýty a historická paměť;
-společná masová kultura;
-soubor společných zákonných práv a povinností všech členů společenství.[7]

Benedict Anderson, zkoumající původ národní identity, vyčleňuje společný jazyk jako jeden z možných mýtů v procesu budování národa vedle mýtu o společné kultuře, společné zemi a společné historii.[8] Jazyková identita je pouze jedním z možných scénářů konstrukce národní identity, na stejné úrovni jako náboženství, etnikum, území atd.

Význam složky budování národní identity roste zejména v kontextu „mladých států" (například států postsovětského prostoru) nebo postkoloniálních států – tedy těch, které mají relativně krátkou historii nezávislosti a mají za úkol vytvořit společnou národní identitu za účelem zachování národní suverenity. Pro takové státy může jazyk hrát zvláštní roli v kontextu kulturní integrace.

René Grotenhus definuje budování národa jako akce a rozhodnutí přijatá národními aktéry za účelem vytvoření společného pocitu národnosti, obvykle k překonání etnických, náboženských nebo komunitních rozdílů a šíření sdílených pocitů identity a věrnosti. Cílem tohoto procesu je mobilizovat obyvatelstvo v procesu budování státu. Pro úspěch procesu budování státu jsou nezbytné tři prvky, a to legitimita, institucionální kapacita a

[7] SMITH, A. *National identity/Національна ідентичність(Národní identita*). Kiyev:Osnovy,1994. S.19-23. ISBN 5 7707 7050 3.

[8] ANDERSON, B. *Міркування щодо походження й поширення націоналізму(Úvahy o původu a šíření nacionalismu)*. Kiyev: Kritika, 2001. S.63. ISBN 966 7679 16 0.

autorita. Kulturní integrace přispívá k úspěchu prvního prvku – legitimity, neboť legitimita státních aktérů je určována loajalitou a pocitem sounáležitosti obyvatel.[9]

Podle Brubakera a Coopera identifikace je určena vnitřní touhou člověka ztotožnit se s určitými vlastnostmi, charakteristikou. Tato charakteristika může být založena na pohlaví, rase, náboženství, jazyce a podobně.[10]

V procesu státotvorby hraje jazyk významnou roli. Podle profesorky L. Masenko jazyk plní dvě hlavní funkce, a to - sjednocování a oddělování. Sjednotit obyvatelstvo uvnitř země a oddělit ji zvenčí, od jejích sousedů. Jazyk je jedním z hlavních faktorů, které zajišťují solidaritu obyvatelstva a tím i stabilitu státu. [11]

Ne nadarmo už staří Římané říkali: „Čí jazyk - jeho stát".

3.3 Rodný, úřední a cizí jazyky

3.3.1 Rodný jazyk

Co to je rodný jazyk? Podle encyklopedického slovníku češtiny rodný jazyk je chápán dvěma způsoby: (1) jako jazyk, který si člověk osvojil v životě jako první, (2) jazyk, se kterým se člověk sám identifikuje, tj. ke kterému má nejbližší vztah.[12]

Podle M. Telenkové a D. Rosenthala, rodný jazyk je ten, který si člověk osvojuje v raném dětství napodobováním prostředí, ve kterém vyrůstá [13].Autor příručky T. Hrytsenko

---

[9] GROTHENHUIS, R., *Nation-Building and State-Building and the Challenge of Fragility(Budování národa a budování státu a výzva křehkosti).* Amsterdam: Amsterdam University Press, 2016. S. 73-90. ISBN 9 7894 629 8219 2.

[10] BRUBAKER,S., COOPER,F., *Beyond „identity"(Za hranicemi identit).* [online],[cit.28.01.2023]. Dostupné z: https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/43651/?sequence=1

[11] MASENKO, L., *Мова і політика(Jazyk a politika).*2020 [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: https://parafia.org.ua/biblioteka/istoriya-mova/mova-i-polityka/

[12] *Rodný jazyk* [online]. Encyklopedický slovník češtiny, CzechEncy. [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: Nový encyklopedický slovník češtiny (czechency.org)

[13] TELENKOVA, M.,ROSENTHAL, D. *Родной язык (Rodný jazyk)* [online]. *Словарь-справочник лингвистических терминов(Slovník-odkaz na jazykové pojmy).* [cit.28.01.2023]. Dostupné z: Словарь-справочник лингвистических терминов (Розенталь Д.Э., Теленкова М.А.) (niv.ru)

se však domnívá, že tento výklad je neúplný. Rodný jazyk je podle vědce geneticky zakotven v každém člověku.[14]

Vědec M. Zubkov má na to podobný názor a proto vyzývá čtenáře, aby respektoval svůj rodný jazyk (stejně jako respektoval sebe, svůj lid, historii a kulturu). Jazyk je podle něj jedinečným genetickým kódem národa, a nejen způsobem komunikace[15].

Německý lingvista B. Weisgerber ve svém díle[16] formuloval jazykový zákon lidstva, který říká, že jakýkoli jazyk existuje pouze v mezích určitého kolektivu lidí a pro ně je tento jazyk mateřským, právě v těchto mezích probíhá vývoj a fungování jazyka; jazyk je nejstabilnějším a nejdůležitějším pilířem národního sebeprosazení. Hlavní zásady zákona:
- každý jazyk tvoří svůj vlastní „jazykový organismus“;
- tato formace začíná v raném dětství;
- v procesu výchovy lingvistické osobnosti se projevuje duchovní síla rodného jazyka.
Podle lingvisty člověk vyrůstá v prostředí svého rodného jazyka a schopnost mluvit rodným jazykem se pro něj stává stejně přirozeným jevem jako schopnost dýchat, chodit a jíst.[17]

Vzhledem k tomu, že matka se zabývá jazykovým učením a výchovou dítěte již od raního věku, ustálil se v některých jazykových komunitách termín „mateřský jazyk“. Například Němci používají výraz "Muttersprache" ("Mutter" - "matka", Sprache - "jazyk").

Takže můžeme dojit k závěru, že jednoznačná definice rodného jazyka neexistuje. Rodný jazyk obsahuje širokou škálu toho, co můžeme pod tímto pojmem chápat. Pro jeho pochopení jsou rozhodující tyto aspekty: rané zvládnutí jazyka; socializační prostředí; příslušnost k určitému národu; genetický aspekt; příslušnost k určité etnické skupině, mateřský jazyk, jazyk vlasti.

---

[14] HRYTSENKO, T., *Українська мова та культура мовлення(Ukrajinský jazyk a kultura řeči).* Kiyev:Nova kniha,2005. S.23. ISBN 966 364 005 7.

[15] ZUBKOV, M., *Українська мова: Універсальний довідник(Ukrajinština: Univerzální referenční kniha).*Charkov:Shkola, 2019. S.330. ISBN 966 8114 55 8.

[16] WEISGERBER, J., *Родной язык и формирование духа(Rodný jazyk a formování ducha).*Moskva:URSS,2009.(Překlad O Radchenka). ISBN 978 5 397 00725 2.

[17] Tamtež 12.

3.3.2 **Úřední jazyk/státní jazyk**

Výraz „úřední jazyk“ je významově blízký výrazům oficiální jazyk a státní jazyk, mnohdy se užívají jako synonyma. Jazyk pojmenovávaný jako „státní“ bývá někdy vnímán i jako symbol (státu), zatímco u jazyka nazývaného „úřední“ je v popředí jeho praktická funkce (jeho užívání úřady, resp. orgány veřejné moci).[18]

Podle E. Tkačenka by se pojmy „státní jazyk“ a „úřední jazyk“ měly rozlišovat podle následujících kritérií: role, kterou jazyk hraje ve společnosti a ve státě, území použití a oblasti použití.[19]

Jak poznamenala profesorka L.N. Vasilieva, úřední jazyk, na rozdíl od státního jazyka, neoznačuje státotvornou roli určitého etnika, plní integrační funkci spojování jiných národů do jediného suverénního státu. Postavení státního jazyka by podle něho mělo souviset především s územním rozložením a nositeli daného jazyka. I když existují země, kde se tyto pojmy používají jako synonyma.[20]

Na této problematice pracovalo i UNESCO. Jejich studie došly k závěru, že státní jazyk je tedy jazykem, který plní integrační funkci v rámci daného státu v politické, sociální a kulturní oblasti a je také symbolem určitého státu. Místo toho je úředním jazykem jazyk úřední správy, legislativy a soudního řízení.[21]

V běžném životě se této problematice nevěnuje příliš velká pozornost. Pojmy "státní jazyk" a "úřední jazyk" se většinou používají jako totožné.

Státní jazyk plní řadu funkcí, které jsou charakteristické pro každý národní jazyk: sdělovací, informativní, kulturně nosný, sjednocující.

---

[18] SLOBODA, M. *Úřední jazyk*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny, 2017. [online]. [cit.01.02.2023]. Dostupné z: ÚŘEDNÍ JAZYK | Nový encyklopedický slovník češtiny (czechency.org)

[19] TKACHENKO, E., *Мовні відносини як об'єкт правового регулювання(Jazykové vztahy jako objekt právní regulace).* [cit.01.02.2023]. Dostupné z: Tkachenko_64.pdf (nlu.edu.ua)

[20] VASILIEVA, E*., Законодательное регулирование использования языков в Российской Федерации(Legislativní úprava používání jazyků v Ruské federaci).*[cit.01.02.2023]. Dostupné z: https://www.dissercat.com/content/zakonodatelnoe-regulirovanie-ispolzovaniya-yazykov-v-rossiiskoi-federatsii/read

[21] NEROZNAK, V., ORESHKINA, M., SABATKOEV, R. *Русский язык в российском законодательстве(Ruský jazyk v ruské legislativě)*.[cit.01.02.2023]. Dostupné z: http://www.gramota.ru/biblio/magazines/gramota/society/28_73#lit.

Jedním z hlavních účelů státního jazyka je zajištění chodu státu prostřednictvím komunikace v ústní i písemné formě. To znamená, že komunikativní funkce je rozhodující.

Každý stát má duchovní hodnoty, které byly vytvořeny po dlouhou dobu. Takové hodnoty lze zakódovat pomocí státního jazyka. Předávají se z generace na generaci. To znamená, že státní jazyk plní funkci vytváření kultury.

Státní jazyk je přitom jedním z faktorů, který lidi spojuje a sjednocuje, tedy plní i sjednocující funkci. Například profesor Ogienko psal, že nejdůležitější povinností každého státu je starat se o co nejlepší rozvoj státního jazyka jeho národu, jako nejsilnější základ pro jeho duchovní sjednocení...Stát, který nesjednocuje všechny kmeny svého lidu ve státním jazyce, potom mu hrozí politické oddělení těchto kmenů.[22]

Státní jazyk má také integrační, národní rozvojové a vzdělávací funkce. V mnoha státech je studiu státního jazyka ze strany občanů věnována velká pozornost. Výuka úředního jazyka obvykle začíná na základní škole. Státy se po celý život svých občanů starají o zdokonalování úrovně osvojení státního jazyka studiem ve všeobecných vzdělávacích institucích, na vysokých školách, na různých kurzech atd.

Hovoříme-li o tom, že státní jazyk je znakem státu, pak stojí za to definovat státotvornou funkci státního jazyka. Z velké části tuto funkci plní jazyk nejrozšířenějšího v rámci národního státu, jazyk domorodého národa.

3.3.3 **Cizí jazyk**

Cizí jazyk je opakem mateřského jazyka.[23] V dnešním světě už nestačí dokonale ovládat svůj rodný jazyk, je velmi důležité umět cizí jazyky.

Cizí jazyky jsou velkou součástí jazykové politiky EU, která vykazuje téměř největší jazykovou rozmanitost mezi státními a mezistátními subjekty a funguje jako společný domov pro téměř 500 milionů občanů z 27 zemí. Významná mobilita Evropanů v současnosti dosahuje přibližně 10 milionů občanů, kteří pracují v jiných členských státech. V současné době existuje na území EU 175 národností. Počet jazyků, kterými se mluví na

[22] OGIENKO, I., *Наука про рідномовні обов'язки(věda o povinnostech rodného jazyka)*.S.7.Kiyev:Kilo,2019. ISBN 978 617 605 011 7.

[23] *Osvojování cizího jazyka*. Encyklopedický slovník češtiny, CzechEncy. [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/OSVOJOVÁNÍ%20DRUHÉHO%20JAZYKA

evropském kontinentu dosahuje sedmdesáti.[24] Právě proto znalost jazyků má velký význam pro efektivitu fungování EU jako jednotného systému. Od vytvoření společného trhu v roce 1993 je mnohojazyčnost nezbytná, pokud mají občané a podniky plně využít příležitostí, které poskytuje. Jazyková politika Evropské unie směřuje k dosažení takové úrovně vzdělání v zemích EU, aby každý občan kromě svého rodného jazyka měl perfektní znalost dvou cizích jazyků.A je to tím, že:

-jazykové znalosti umožňují studium a práci v jiných zemích;

-znalost jazyků posíluje vazby mezi různými kulturami, což je v mnohojazyčné a multikulturní Evropě nezbytnou podmínkou;

-velké společnosti, které chtějí pracovat po celé Evropě, potřebují zaměstnance se znalostí mnoha jazyků;

-jazykový sektor: písemné a ústní překlady, výuka cizích jazyků, jazykové technologie atd. je jedním z nejnaléhavějších požadavků moderní ekonomiky.

Takže v dnešní době znalost jazyků je klíčovým faktorem pro zaměstnanost, mobilitu občanů a faktorem úspěchu v podnikání. A zároveň je to jedna z podmínek evropské integraci.

[24] *Jeden jazyk už nestačí*. Europská komisie, 2022. [online] [cit.3.02.2023]. Dostupné z: https://slovakia.representation.ec.europa.eu/news/europsky-den-jazykov-2022-jeden-jazyk-uz-nestaci-2022-10-10_sk

4 Vlastní práce

4.1 Jazyková politika Ukrajiny, její formování

Studium problémů jazykové politiky je na Ukrajině aktuální. Pro ni je takový výzkum obzvláště důležitý, vezmeme-li v úvahu, že jedním z důvodů ruské agrese na východě je manipulativní využívání „jazykové otázky" nepřátelskou propagandou. Řešení problémů jazykové politiky je dnes záležitostí národní bezpečnosti. V ukrajinistice je problematika jazykové politiky popsána ve vědeckých studiích L. Masenka, O. Taranenka, V. Brytsyna, B. Azhnyuka, Y. Zhluktenka, N. Tracha, N. Knyazeva, O. Kalinovské, H. Zaliznyak, V. Radchuk a dalších.

Vědci definují jazykovou situaci na Ukrajině po získání nezávislosti jako složitou a nejednoznačnou: obecně je charakterizována rozšířením dvou jazyků, ukrajinštiny a ruštiny, a také suržyku, který je výsledkem sovětské „asimilace" ukrajinského jazyku do ruštiny[25]. Profesorka L. Masenko poznamenává, že tato situace se vyvinula v důsledku téměř 300 let plánované a důsledné politiky linguicidy ukrajinského jazyka, nejprve ze strany Ruské říše a později ze strany SSSR.[26]

Důsledky linguicidy dokládají údaje z posledního sčítání lidu, které na Ukrajině provedl v roce 2001 Státní výbor pro statistiku Ukrajiny. Výsledky sčítání lidu k identifikaci jazykových charakteristik titulárního národa ukázaly, že na Ukrajině žije 77,8 % Ukrajinců. 85,2 % Ukrajinců uvedlo ukrajinštinu jako svůj rodný jazyk. 14,8 % považuje ruštinu za svůj rodný jazyk, což svědčí o změně jejich jazykové a kulturní identity z ukrajinštiny na ruštinu.

Od roku 1991 do roku 1996 byly jazykové otázky na Ukrajině upraveny pouze zákonem „O jazycích v Ukrajinské SSR", přijatým v roce 1989 Nejvyšší radou Ukrajinské SSR, ve kterém byl ukrajinský jazyk schválen jako státní jazyk. V červnu 1996 byla přijata Ústava Ukrajiny, jejíž článek 10 říká: „Ukrajinština je státním jazykem na Ukrajině. Stát zajišťuje komplexní rozvoj a fungování ukrajinského jazyka ve všech sférách společenského života na celém území Ukrajiny. Na Ukrajině je zaručen volný rozvoj, používání a ochrana

[25] TOMILENKO, L. *Суржик як об'єкт наукових досліджень(Surzhik jako objekt vědeckého výzkumu)*2014. [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: https://core.ac.uk/download/42977417.pdf

[26] MASENKO, L., *Мовна сітуація Украіни(Jazyková situace Ukrajiny)* 2019, [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: http://www.ji.lviv.ua/n35texts/masenko-mov_syt.htm

ruského jazyka a dalších jazyků národnostních menšin."[27] Zakotvení statutu ukrajinského jazyka jako státního jazyka do Ústavy Ukrajiny je největším úspěchem politiky státního jazyka od doby nezávislosti Ukrajiny.

Nutno podotknout, že exprezident L. Kučma v inauguračním projevu proneseném v Verchovní radě slíbil dát ruskému jazyku status úředního jazyka, což ve skutečnosti znamenalo státní jazyk.[28] Jen odhodlaný odpor proukrajinských sil mu zabránil tuto myšlenku realizovat a zakotvit v ústavě.

V roce 2003 však Nejvyšší rada ratifikovala Evropskou chartu menšinových jazyků s významnými porušeními. Podle přijatého dokumentu budou ustanovení Charty aplikována na jazyky těchto národnostních menšin Ukrajiny: na běloruštinu, bulharštinu, gagauzštinu, řečtinu, jidiš, krymskou tatarštinu, moldavštinu, němčinu, polštinu, ruštinu, rumunštinu, slovenštinu, maďarštinu. Charta byla ratifikována v několika pokusech, přestože Ústavní soud Ukrajiny kvalifikoval přijaté závazky jako protiústavní.[29]

Provedený hromadný průzkum občanů ohledně jazykové situace na Ukrajině je popsán v práci profesorky Larisy Masenko z roku 2007.[30] Po komplexní analýze svých výsledků došla k závěru, že v západních oblastech dominuje ukrajinský jazyk ve všech sférách komunikace, ve východních a jižních oblastech převládá ruština, v severních a středních oblastech mají oba jazyky přibližně stejnou komunikativnost. V malých městech a na vesnicích převládá komunikace v ukrajinštině, ve velkých městech pak v ruštině.

Jazyková politika během předsednictví V. Janukovyče prosazuje dominanci ruského jazyka v podnikatelském prostředí, politickém prostoru, ve školství, správě a soudnictví. . Všechny televizní kanály v zemi byly zaplaveny ruskými programy, filmy, politickými talk show a ruskými komediálními programy. Zpravodajské vysílání v ukrajinštině bylo možné sledovat pouze na samostatných kanálech. O nic lepší situace není ani v tisku a vydávání

---

[27] *Конституція України(Ústava Ukrajiny).* Článek 10 [online] [cit. 2022-10-07]. Dostupný z: https://kodeksy.com.ua/amp/konstitutsiya_ukraini/statja-10.htm

[28] *Перша промова Кучми(Kučmův první projev)*] [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: https://uk.m.wikisource.org/wiki/

[29] *Evropejska chartija rehionalnych mov abo mov menshyn* [online] [cit. 2022-10-07]. Dostupný z: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků [online]. Štrasburk 5. listopadu 1992 (ETS 148). [online] [cit.7.07.2022]. Dostupné z: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text

[30] MASENKO, L. *Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні(Konflikt jazyků a identit na postsovětské Ukrajině).* Kyjev: Klio, 2020.S. ISBN 978 617 7755 14 1.

knih. 90–92 % knižního trhu zabírají levné ruské knihy a ruská nakladatelství začala pronikat i do sektoru knižního vydavatelství, například naučné literatury.

Bývalý prezident Ukrajiny P. Porošenko(2014-2019) opakovaně oficiálně prohlašoval, zejména ve svém inauguračním projevu, že státním jazykem bude ukrajinština a další budou volně používány v každodenním životě, a to i při decentralizaci moci. V návrhu změn Ústavy Ukrajiny, který prezident představil Nejvyšší radě Ukrajiny, se však objevila zmínka o zvláštním postavení ruského jazyka.

Politik T. Kremin je přesvědčen, že nedostatek důsledné jazykové politiky vedl v neposlední řadě k současné tragédii na východě Ukrajiny, protože boj Kremlu a proruských sil v ukrajinské politické komunitě o status ruského jazyka na Ukrajině nebyl bojem za práva rusky mluvících občanů, ale bojem proti ukrajinskému jazyku a nezávislosti Ukrajiny jako státu.[31]

Na Ukrajině se stále častěji diskutuje o jazykových problémech. Otázka jazyka a vlastenectví je palčivá. Výzkumnice Yana Polyanska o této záležitosti publikovala článek.[32] Tam je hodně různých názorů. Jedním z nich je, že vlastenectví nezávisí na jazyce, kterým člověk mluví. Rusky mluvící občané mohou být i vlastenci. Příkladem toho je účast takových občanů v boji proti ruské agresi. Při zodpovězení této otázky je nutné vzít v úvahu úrovně užívání jazyka – individuální i kolektivní. To znamená, že člověk může být bilingvní, ale národ nikoli. Protože národ spojuje jeho národní jazyk.

V roce 2017 přijala Nejvyšší rada Ukrajiny tři jazykové návrhy zákonů, ale názory se opět lišily. Někteří říkali, že ukrajinský jazyk konečně získal státní status; ostatní - že to není včas, že to způsobí rozkol ve státě; byli i tací, kteří tyto návrhy zákonů považovali za „nucenou ukrajinizaci“.

[31] *Мова і війна(Jazyk a válka),* 2022.] [online] [cit. 2022-06-07]]. Dostupné z: https://dif.org.ua/article/viyna-i-mova-yak-rosiyske-vtorgnennya-zminilo-stavlennya-ukraintsiv-do-chinnikiv-identichnosti-ekspertne-obgovorennya

[32] POLYANSKA *Мовне питання: чи має патріот говорити українською?(Jazyková otázka: měl by patriot mluvit ukrajinsky?)* Radio Svoboda.2016 [online], [cit. 2022-10-11]. Dostupný z: https://www.radiosvoboda.org/amp/27933326.html

4.1.1 **Jazyková politika za doby Zelenského**

První zákon„ o zajištění fungování ukrajinského jazyka jako státního jazyka“[33] byl přijat Nejvyšší radou dne 25. dubna 2019 a vstoupil v platnost 16. července 2019. Od roku 2020 nabývají postupně účinnosti jednotlivé jeho články, které určují používání státního jazyka v nejrůznějších oblastech (reklamy, vědy, zdravotnictví, vydávání knih, médií apod.).

Zákon také nutí úředníky mluvit ukrajinsky a používat ji při plnění služebních povinností. K získání ukrajinského občanství bude potřeba i ukrajinština — všichni žadatelé budou muset složit zkoušku na úroveň osvojení státního jazyka.

Navzdory rozšířenému názoru na ruskojazyčnou identitu prezidenta Volodymyra Zelenského mezi politickými konkurenty byla právě za jeho prezidentování realizována jedna z nejdůležitějších ukrajinizačních reforem, která ovlivní změnu jazykové identity celé jedné generace.

V článku politologa Volodymyra Šamovce „Zelená pro ukrajinizaci“ je napsáno: „V září tohoto roku došlo v ukrajinském školství k důležité změně, která se pravděpodobně naposledy odehrála na ukrajinských zemích za kozáků. A po více než tři století nemohli ukrajinští státníci o provedení této pro národ určující reformy ani snít. V září letošního roku poprvé po století rusifikace přešly všechny ruskojazyčné školy na Ukrajině, kde se dříve vyučovalo v ruštině, na 100% studium všech předmětů ve státním vyučovacím jazyce. Na ukrajinský vyučovací jazyk ve všech předmětech přešli studenti všech ročníků 5-11 všech 194 rusky mluvících škol, což je téměř 200 000 školáků. Vše, od slova, absolutní."[34] Stát samozřejmě v umírněném stylu Zelenského neváhal a vytvořil příznivé podmínky pro postupný přechod ke státnímu jazyku. “ Bez ohledu na to, co se Zelenskému během jeho funkčního období daří a nedaří, skutečnost, že za Zelenského vlády byla ukončena rusifikace ukrajinského školství, bude v učebnicích dějepisu vzpomínat.“[35]

---

[33] *Закон про забезпечення функціонування української мови як державної(Zákon o zajištění fungování ukrajinského jazyka jako státního jazyka)*Parlament Ukrajiny 2019.[online], [cit. 2022-10-13]. Dostupný z: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text

[34] SHAMOVEC V., *Зелене світло для українізації(Zelená pro ukrajinizaci).* Galinfo, 2020 .[online], [cit. 2022-10-13]. Dostupný z: https://galinfo.com.ua/news/rosiyskomovnyy_mif_zelenskogo_352507.html

[35] Tamtéž 43.

Se začátkem totální války na Ukrajině se o jazykové otázce začalo diskutovat akutněji. Šíří se určitý trend: většina ukrajinských hvězd, televizních moderátorů a neveřejných lidí, kteří dříve mluvili rusky, aktivně přechází na ukrajinský jazyk.

4.2 Studium jazykové situace na Ukrajině

Jazyková situace na Ukrajině se stala objektem zkoumání ukrajinských lingvistů s vyhlášením nezávislosti Ukrajiny. Výzkumníky zajímaly především dva aspekty: analýza skutečného fungování ukrajinského jazyka v určitých regionech a zemi jako celku a různé projevy asimilačního vlivu ruštiny na ukrajinský jazyk. Sledování sociolingvistických výzkumů položilo základy pro objektivní závěry založené na kvantitativních parametrech. Bylo to způsobeno vědomím skutečnosti, že v průběhu let nezávislosti „ukrajinský jazyk, jazyková situace a společnost ve vztahu k postoji k ukrajinskému jazyku a jazykovým otázkám obecně prošly změnami".[36]

Vzhledem ke skutečným faktům o jazykové interakci na Ukrajině je většina výzkumníků jednotná v definování jazykové situace v zemi jako bilingvní. V článku „Jazyková situace" v encyklopedii „Ukrajinský jazyk" V. M. Brytsyn poznamenává: "Kvantitativní a kvalitativní charakteristiky moderní jazykové situace na Ukrajině jsou v zásadě stabilní. Z 88 jazyků zaznamenaných při sčítání lidu v roce 1989 absolutně převládají ukrajinské a ruské jazyky, pokud jde o počet mluvčích... s funkční převahou (zejména ve městech) ruského jazyka".[37]

O. B. Tkachenko uvádí, že ukrajinský jazyk není nikde na svém vlastním národním území zcela kompletní, tedy takový, který „pokrývá nejen celý ukrajinský etnický národ, ale i to, co je charakteristické pro skutečný národ, neboť státní jazyk také nesjednocuje ukrajinský politický národ, totalitu všech občanů ukrajinského státu bez ohledu na jejich

[36] HRYTSENKO, P., *Українська мова: державна і державотворча(Ukrajinský jazyk: státní a státotvorný jazyk).*Ukrajinský informační prostor, 2018.S. 32 - 42 [online] [cit. 2023-8-01]. Dostupný z: www.irbis-nbuv.gov.ua

[37] STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA.Wydavnictvo Naukove. Poznan:Adam Mickiewicz University Press, 2022. ISBN 978 83 936654 2 6.

národnostní původ“ [38] Podle O. B. Tkačenka je nejvíce „bolestných bodů“ ukrajinského jazyka soustředěno na východní Ukrajině, což je patrné i v Kyjevě, který se po získání významu politického centra Ukrajiny ještě nestal hlavním městem ukrajinského jazyka, protože ukrajinský jazyk se zde “ztrácí ani ne tak pro plnohodnotnou hostitelku jako pro nesmělého hosta”.[39]

L. T. Masenko zdůrazňuje, že jazyková situace Ukrajiny je charakteristická rozšířením dvou jazyků na jejím území – ukrajinského a ruského, jakož i různých forem ukrajinsko-ruského bilingvismu, koordinačního a smíšeného.[40]

N. P. Shumarova, sledující historii utváření jazykové situace v Kyjevě, uvádí, že v průběhu 20. století došlo k přechodu od oficiálního monolingvismu k oficiálnímu bilingvismu, ve kterém však „mají oba jazyky různou sílu v jazykovém vědomí bilingvistu, jsou jím používány v nestejné míře a zaujímají různá místa v systému komunikačních potřeb".[41]

L. T. Masenko vysvětluje územní heterogenitu jazykové situace zvláštnostmi historického vývoje ukrajinských zemí. V západních oblastech, které se staly součástí SSSR později, v roce 1939, a kde proto rusifikace trvala mnohem kratší dobu, se používání ukrajinského jazyka vyznačuje územní i funkční úplností. „Většina populace používá ukrajinský jazyk ve všech sférách komunikace“.Ve východním směru se situace postupně mění, jazykové prostředí se mění na dvojjazyčné, které přechází na levém břehu Dněpru do dominance ruského jazyka. Zúžení sfér užívání ukrajinského jazyka a silný rušivý vliv ruštiny vedly ke vzniku smíšených ukrajinsko-ruských forem každodenní ústní řeči, známé jako suržik.[42]

---

[38] TKACHENKO, Orest. Українська мова і мовне життя світу*(Ukrajinský jazyk: současná a historická perspektiva)*. Kyjev: Naukova dumka, 2014. S.238 ISBN 978 966 00 1448 0.

[39] Tamtéž

[40] MASENKO, L.*, Мовна сітуація України(Jazyková situace Ukrajiny)* 2019, [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: http://www.ji.lviv.ua/n35texts/masenko-mov_syt.htm

[41] SHUMAROVA,Natalija. *мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму(jazyková kompetence jedince v situaci bilingvismu).* Kiyev:KDLU. 2000. s.68. ISBN 966 638 016 1

[42] *Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом(Jazyková situace na Ukrajině: mezi konfliktem a konsensem*)Kyiv: IPIEND,2008.s. ISBN 978 966 02 4849 6

Teritoriální rysy jazykové situace na Ukrajině jsou předmětem analýzy v publikacích K. V. Balabukha, I. I. Bragy, T. M. Burdy, A. P. Zagnitky, H. M. Zaliznyaka, I. O. Kudreyka a t.d.

Výsledky výzkumu provedeného v průběhu roku 2000 jsou uvedeny v knize H. M. Zaliznyakové „Moderní jazyková politika a Kyjevané".Podle výsledků průzkumu výzkumníce zaznamenala rozpor mezi nižší komunikační silou ukrajinského jazyka ve srovnání s ruským jazykem a vysokou úrovní jeho prestiže, na základě čehož dospěla k závěru o psychické připravenosti obyvatel hlavního města k derusifikaci a taky předpokládala posílení pozice ukrajinského jazyka v Kyjevě v následujících letech.[43]

Takže, jak je vidět asimilace Ukrajinců pokračovala i během samostatnosti.

4.3 Historie formování jazykové politiky v západních oblastech Ukrajiny

Ukrajinská společnost je tradičně považována za multietnickou, i když podle světových měřítek jde o mononárodní stát, kde Ukrajinci tvoří téměř 3/4 celkové populace. Při zkoumání v etnické oblasti je jazyk spolu s národním vědomím považován za jedno z nejdůležitějších kritérií pro určení, zda člověk patří k té či oné etnické skupině či národu. Země má řadu jazykových problémů na národní i místní úrovni. Problémy východu Ukrajiny se liší od problémů západu. Na celostátní úrovni je problém jazykové rusifikace Ukrajinců, který nebyl překonán 30 let od vyhlášení nezávislosti Ukrajiny. A každý region země má své vlastní zvláštnosti jazykových problémů. To platí i pro západní regiony Ukpajiny: Lvov a Zakarpatí.

Aby pochopit současnou jazykovou politiku, porozumět jazykové situaci 21. století, je potřeba se seznámit s historickými událostmi, které se v těchto zemích odehrály. Lvovská a Zakarpatská oblast byly dlouhou dobu pod okupací sousedních států, což nemohlo neovlivnit jazykovou politiku těchto oblastí.

4.3.1 Lvovská oblast

V červenci 1919 Polsko obsadilo Halič (dnešní Lvovská oblast).

[43] ZALIZNYAK,H., *Moderní jazyková politika a Kyjevané*. Kiyev: KM Akademija,2012. s 20-24. ISBN 966 518 128 9

Jedním z hlavních principů polské politiky na ukrajinských zemích bylo zabránit ukrajinské jednotě. Právě proto bylo s Ukrajinci z Haliči a Ukrajinci, kteří žili na územích, která dříve patřila Ruské říši, zacházeno odlišně. Mezi Haliči (dnes Lvovská oblast) a dalšími ukrajinskými zeměmi vznikla zvláštní hranice. Haličský tisk na tyto pozemky nesměl, haličské organizace tam nemohly mít svá oddělení a komunikace a spolupráce s haličskými osobnostmi byly považovány za nezákonné.

Školská legislativa byla nepřehledná. Polooficiální publikace ministerstva školství, publikovaná v angličtině v roce 1928, uvedla: "Ve státních a soukromých školách pro národnostní menšiny lze mateřský jazyk používat rovnocenně s polštinou ve vnitřní správě, na schůzkách učitelů, v korespondenci školy s rodiči a na vysvědčení." Tímto způsobem je ukrajinský jazyk omezen téměř výhradně na interní použití a byly z něj odstraněny externí funkce. K otevření ukrajinské základní veřejné školy — za podmínky, že Ukrajinci tvořili alespoň 20 % (od roku 1932 — 25 %) populace — bylo nutné požádat rodiče alespoň čtyřiceti dětí; podpisy musely být notářsky ověřeny; 18 výroků stačilo k tomu, aby se ukrajinský jazyk vyučoval na polských školách jako předmět.[44]

V letech 1931-1932 v Haliči bylo 5 státních ukrajinských gymnázií a 13 soukromých lyceí, v letech 1937-1938 p. 10 a 35, ale polských škol tohoto typu ve stejných letech bylo 120 a 220. V letech 1931 – 1932 existovaly celkem 4 soukromé ukrajinské technické školy a 4 soukromé a jedna státní v letech 1937 – 1938.

Lvovská národní univerzita byla zcela polská. Dokonce i kurzy moderního a starého ukrajinského jazyka (vyučoval Y. Yanov) byly vyučovány v polštině. Katedra ukrajinistiky existovala pouze na univerzitě v Krakově, daleko mimo ukrajinské území.

Další faktor spoluurčoval status ukrajinského jazyka: vzájemný teror mezi Poláky a Ukrajinci. Polský teror proti Ukrajincům zesílil třikrát: v roce 1919, během a po polsko-ukrajinské válce, kdy bylo zadrženo asi 23 000 Ukrajinců; v roce 1920, kdy byla vytvořena nelegální Ukrajinská Vojenská Organizace, která získala zvláštní sílu poté, co se UVO připojilo k nově založené Organizaci ukrajinských nacionalistů (1929).

Přesto se Polsko až do porážky a rozpadu v září 1939 nestalo otevřeně a důsledně totalitní zemí. Ukrajinské strany nadále existovaly a vysílají své zástupce – i když s omezenými právy a možnostmi – do zákonodárných institucí; Ukrajinské školy byly ve

[44] DROZD, R., HALCHAK, B., MUSIENKO, I. *Історія українців в Польщі 1921-1989(Historie Ukrajinců v Polsku 1921-1989).* Lvov:Vydavnytstvo UKU, 2022. S.9-34. ISBN 978 617 7608 26 3.

stavu úpadku, ale nebyly úplně zakázány; Řeckokatolická církev nebyla zrušena ani podřízena státní kontrole a zůstala baštou ukrajinského jazyka a kultury. Na ukrajinský tisk byla nastavena určitá omezení, ale nebyla zavedena žádná předchozí cenzura. Alespoň v Haliči mohl tisk odrážet různé politické názory a učení, včetně nacionalistických a komunistických.[45]

Profesionálním lingvistou mezi jazykovými poradci byl pouze Ivan Ohienko, který byl v této oblasti velmi aktivní. Vydal „Ukrajinský stylistický slovník“ (1924), „Čistota a správnost jazyka ukrajinského“ (1925), „Eseje o dějinách ukrajinského jazyka“ (1927), „Skladba ukrajinského jazyka“, dvě části (1937, 1938) atd. Obzvláště vlivný byl populární měsíčník „Rodný jazyk“, který byl vydán ve Varšavě v letech 1933-1939. I. Ohienko v něm šířil názory kyjevské „etnografické školy“ dvacátých let, která byla ve 30. letech poražena.[46]

Na počátku 20. století se boj o ukrajinskou univerzitu ve Lvově stal spolu s volební reformou základem národnostních požadavků Ukrajinců. Ale všeobecné volební právo bylo zavedeno v roce 1907 a zůstala pouze otázka univerzity.

Léta relativního míru ukončily události léta 1910. Ministr školství 30. června při jednání rozpočtové komise případ ukrajinské univerzity nijak nezmínil. Na druhý den proto studenti svolali poradu, která skončila potyčkou s polskými studenty. Během studentského konfliktu začala přestřelka, v jejímž důsledku utrpělo střelná zranění několik Ukrajinců a zemřel Adam Kotsko, který býl studentem právnické fakulty a vůdcem radikálního křídla studentské organizaci "Akademická komunita".

Po příjezdu policie začalo zatýkání. V důsledku toho bylo zadrženo 127 studentů a všichni zatčení byli ukrajinské národnosti. Aby se zabránilo masivním demonstracím během Kotskova pohřbu, úřady nařídily odložit pohřeb z 3. července na pondělí 4. července. Ale navzdory tomu vyšly do ulic tisíce Ukrajinců – jen demonstrace u Kotskova hrobu trvaly asi šest hodin. Mezi řečníky byli členové parlamentu Kost Levitskyi, Kyrylo Trilovskyi, Longin Tsegelskyi a také profesor Mykhailo Hrushevskyi. V následujících letech bude 1. červenec pro ukrajinskou lvovskou komunitu dnem smutku po Adamovi Kotskovi.

[45] Tamtéž 47
[46] *Незабутні постами(Nezapomenutelné osoby)* KNU,2005. [online],[cit.28.01.2023]. Dostupné z: http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/osobystosti/ogienko/

Pokračováním těchto událostí byl soud se 101 vysokoškolskými studenty, kterému se lidově říkalo „proces 101“. Trval pět měsíců - od února do července 1911. V důsledku toho byli všichni studenti shledáni vinnými, dostali různé tresty odnětí svobody - od 14 dnů do 3 měsíců. Mimochodem, všichni obžalovaní byli Ukrajinci.

Události 1. července 1910 se staly klíčovými v boji o univerzitu a v budoucnu myšlenka bojovat za vlastní národní vzdělávací instituci zaujala veřejnost nejen ve Lvově, ale i v celé Haliči. Pod vlivem ukrajinského tlaku byla v lednu 1914 uzavřena polsko-ukrajinská dohoda, která obsahovala odstavec o vytvoření ukrajinské univerzity a samostatné místo poslance na sněmu bylo vyhrazeno budoucímu rektorovi ukrajinské univerzity.[47] První světová válka však plány Ukrajinců na vlastní oficiální vzdělávací instituci zrušila.

Nehledě na pád Rakousko-Uherska a prohranou polsko-ukrajinskou válku Ukrajincům se podařilo založit vlastní univerzitu, ale tajnou. Univerzita vznikla v červenci 1921 ze vzdělávacích kurzů organizovaných pro mládež od září 1919 Vědeckou společností Tarase Ševčenka (NTSh). Ze začátku měla univerzita 54 kateder a 1260 studentů, v letech 1922-1923 již 65 kateder a 1500 studentů. Zároveň byla univerzita zcela illegální a proto se studovalo v prostorách NTSH, Národního muzea a v soukromých bytech učitelů a studentů. Ale Neustálý polský nátlak a nemožnost dlouhodobého studia v ilegalitě vedly k tomu, že univerzita v roce 1925 zanikla.

Na dva až tři roky byli všichni profesoři a docenti ukrajinské národnosti propuštěni z práce a pro ukrajinskou mládež byl omezen přístup ke studiu na vysoké škole.

Na univerzitě přitom nebyla ani jedna katedra s vyučováním v ukrajinském jazyce, a nebyl ani jeden profesor ukrajinské národnosti. Teprve v roce 1933 docent I. Svientsitskyi, který byl Ukrajincem, získal právo učit.[48]

22. září 1939 vstoupila sovětská vojska do Lvova. 26. října se ve Lvově sešlo loutkové(marionetkové) Lidové shromáždění západní Ukrajiny, které oznámilo zavedení sovětské moci.

Koncem června Německo zaútočilo na Sovětský svaz a 30. června 1941 Hitlerova vojska napadly Lvov. Proto univerzita byla zastavena. V prvních dnech útoku bylo zatčeno

---

[47] Tamtéž 47

[48] SHEVELOV, J. *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941)(Ukrajinský jazyk v první polovině dvacátého století (1900-1941)* S.155-168. . [online],[cit.9.02.2023]. Dostupné z: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FSheveliov_Yurii%2FUkrainska_mova_v_pershii_polovyni_dvadtsiatoho_stolittia_1900-1941_stan_i_status.pdf

70 slavných vědců z univerzity a po bití a týrání byli zastřeleni v oblasti současné Sacharovy ulice. Mezi nimi byli vědci, kteří byli známí po celém světě, zejména T. Boy-Zhelensky, Roman Lonsham de Berrier, Maurikiy Allergand, Heinrich Auerbach, Stanislav Sak.

Univerzita byla zpatky hned po osvobození Lvova od hitlerovských vojsk. 30. července 1944 se na univerzitě konala porada, jejíž účastníci byli 127 učitelů a technických pracovníků. Oni apelovali na inteligenci, aby se aktivně podílela na přestavbě hospodářství, kulturních a vzdělávacích institucí Lvova.[49]

V roce 1966 na univerzitě byla založena Národohospodářská fakulta, která zahrnovala tyto katedry: ekonomika, organizace a plánování národního hospodářství, finance, účetnictví a statistika, matematické metody v ekonomii.

Během let nezávislosti Ukrajiny se Lvovská Národní univerzita Ivana Franka stala jednou z nejprestižnějších institucí naší země, získala vysokou mezinárodní autoritu a stala se silným vědeckým centrem.

4.3.2 **Zakarpatí**

Zakarpatská oblast je jednou z nejvíce multietnických oblastí Ukrajiny, právě zde velká část lidí považuje za svůj rodný jazyk a komunikuje v maďarštině, rumunštině, slovenštině, ruštině a dalších jazycích.

V Zakarpatí jsou jazykové problémy jiné než celostátní. Pokud je problém bilingvismu na celoukrajinské úrovni, tak v Zakarpatí je táto otázka soužití a každodenního používání minimálně 3-4 jazyků. Podle celoukrajinského sčítání lidu z roku 2001 naprostá většina(81,0 %) obyvatel regionu považuje za svůj rodný jazyk ukrajinštinu, 12,7 % - maďarštinu, 2,9 % - ruštinu, 2,6 % - rumunštinu atd.[50]

Provádění státní jazykové politiky v této oblasti má řadu zvláštností.
Národní sebevědomí zdejších lidí má mnohostranné kořeny. Jeho nejzřetelnějším ukazatelem je používání titulárního jazyka jinými etnickými skupinami.

---

[49] *Найстаріший виш у Львові(Nejstarší univerzita ve Lvově)*.2020 [online],[cit.9.02.2023]. Dostupné z: https://www.032.ua/amp/news/3104215/najstarisij-vis-u-lvovi-360-ricna-istoria-frankovogo-universitetu-foto

[50] *Статистичний щорічник України за 2001 рік (Statistická ročenka Ukrajiny za rok 2001).* Technika, Kyjev, 2001. ISBN: 966-575-129-8.

Je charakteristické, že národnostní menšiny, stejně jako ukrajinské obyvatelstvo regionu, obvykle kromě svého mateřského a státního jazyka hovoří i jinými jazyky.

Ve školách a vysokých školách je příležitost používat jak svůj rodný jazyk, tak volit jazyk jiné národnostní menšiny (maďarština, slovenština, rumunština), což uvolňuje případné mezietnické napětí. Kromě ukrajinsky mluvících institucí působí v kraji 123 středních škol s vyučovacími jazyky národnostních menšin, z toho 70 škol s maďarským jazykem, 12 s rumunským jazykem, 3 s ruským jazykem, 1 se slovenským jazykem a dalších 41 se dvěma nebo tři národní vyučovací jazyky, dále 2 gymnázia a 2 lycea - s maďarským, 1 lyceum - s rumunským vyučovacím jazykem. Kromě toho je zde 5 soukromých lyceí s vyučováním v maďarštině.

V 86 předškolních zařízeních probíhá vzdělávání v jazycích národnostních menšin, z toho v 65 v maďarštině, v 1 v ruštině, ve 2 v rumunštině a v 18 ve dvou, třech a více jazyků, včetně: maďarštiny, ruštiny, rumunštiny, romštiny a němčiny.[51]

Dalším rysem Zakarpatska je přítomnost zakarpatského dialektu, který lze vysledovat v regionálních/okresních novinách a časopisech, v regionálním/okresním televizním a rozhlasovém vysílání. Má to samozřejmě logické vysvětlení, které vyplývá z toho, že Zakarpatská oblast sousedí se čtyřmi evropskými zeměmi a to pouze pro období 20. století. byla členem nejméně sedmi státních nebo polostátních celků, které byly svou povahou různorodé (Rakousko-Uhersko, ČSR, Karpatská Ukrajina, Maďarsko, Zakarpatská Ukrajina, Ukrajinská SSR, Ukrajina). Je třeba vzít v úvahu, že obecně asi 20 % obyvatel regionu tvoří zástupci více než 100 národností.

V Rakousko-Uhersku tak školská legislativa přispěla k maďarizaci ruského obyvatelstva Zakarpatí, což je jasně patrné na poklesu počtu škol s ruským vyučovacím jazykem.

V období Československé republiky měly jazyky národnostních menšin obecně mnohem příznivější podmínky pro rozvoj, stát však před 20 lety dal Podkarpatské Rusi ústavně zaručenou autonomii s možností vyřešit jazykovou otázku pomocí sněmu.

Existence Karpatské Ukrajiny je příliš krátká na zobecnění určitých trendů ve fungování státního ukrajinského jazyka a jazyků národnostních menšin. V období Uherského království byla tendence podporování maďarského jazyku a ustavení „uhro-ruského“.

[51] *Закарпатська ОДА (Zakarpatská státní správa).* Zakarpatská správa, 2022 [online] [cit.2.03.2023]. Dostupné z: http://www.carpathia.gov.ua/ua/publication/content/497.htm

V sovětském období obecně ubývalo škol s maďarským vyučovacím jazykem, ukrajinský jazyk fungoval především ve vzdělávací sféře a byla tendence prosadit ruštinu jako „jazyk mezinárodní komunikace“.[52]

Takže je vidět, že na území Zakarpatska docházelo s ohledem na řadu uvedených faktorů ke smíchání kultur a jazyků. Od nezávislosti ale uplynuly téměř dvě desetiletí a Zakarpatsko už je součástí Ukrajiny, proto v dnešní době je povinností všech občanů znát státní jazyk bez ohledu na jejich etnickou příslušnost nebo místo pobytu. Bohužel v praxi v řadě obcí regionu jen malé procento zástupci národnostních menšin mluví státním jazykem. Je však třeba poznamenat, že ve všech všeobecně vzdělávacích a předškolních zařízeních, kde probíhá výuka a výchova v jazycích národnostních menšin, studují studenti státní jazyk. To však pravděpodobně nestačí, protože velká část mladých lidí v regionu neovládá ukrajinský jazyk ani v běžném životě. Problémem se stává zejména, když se člověk hlásí na státní instituce nebo chce studovat na vysoké škole.

Pozitivním příkladem jsou aktivity na Užhorodské národní univerzitě, kde se snaží tento problém řešit. V roce 2008 zde byla zřízena Fakulta humanitních a přírodních věd s vyučovacím jazykem maďarským. Fakulta má tři katedry: katedru maďarské filologie, katedru maďarských dějin a evropské integrace a také katedru matematiky a fyziky. Na filologické fakultě působí katedra slovenské filologie, katedra ruského jazyka, katedra ruské literatury a katedra maďarské filologie. V Mukačevské pedagogické škole navíc probíhá příprava učitelů základních škol pro školy s vyučovacím jazykem v maďarštině. V roce 1996 byl ve městě Beregovo na Zakarpatsku otevřen Zakarpatský maďarský pedagogický institut, kde v současnosti studuje více než sto studentů. Odborné vzdělání v maďarském jazyce se získává v samostatných skupinách Mukačevské státní agrární technické školy, Užhorodské kulturní školy a Beregyvské lékařské školy.

Samostatnou úvahu si zaslouží otázka Rusínů na Zakarpatí. Mnoho zastánců jazykového separatismu se objevilo i v osobě iniciátorů rusínského hnutí: snaží se dokázat jazykovou, kulturní a historickou oddělenost „podkarpatských Rusínů“. Profesor O. Myshanych ve svém díle poznamenával, že Rusíni chtěli vytvořit svůj vlastní „rusínský jazyk“ a stát „Rusíni“. K realizaci této myšlenky byla v roce 1993 vytvořena Prozatímní vláda Podkarpatské Rusi, která požadovala uznání Zakarpatí jako autonomní republiky a

[52] PANCHUK, M.,VOYNALOVICH,V.,HALENKO, O. *Закарпаття в етнополітичному вимірі(Zakarpatí v etnopolitické dimenzi).*Kyiv:IPIEND, 2008. ISBN 978 966 02 4757 4.

Zakarpatců jako samostatného národa.[53] Protože Zakarpatsko bylo dlouhou dobu součástí Rakouska-Uherska, velká část Ukrajinců, kteří si dnes říkají Podkarpatští Rusíni, vytvořili v Maďarsku vlastní diasporu, která se snaží vytvořit svůj vlastní jazyk. Takové snahy podporují i Rusíni ze Zakarpatí. Jak píše doktor S. Vidnyansky, na vysokých školách v Maďarsku byly vytvořeny katedry rusínské filologie. V rusínštině byla napsána a vydána řada prací, v nichž se tvrdí, že před příchodem Maďarů za horami Karpaty žádní Slované nebyli, Zakarpatí je uherská země[54]. Základem této ideologie je jazykový separatismus, bez kterého by nebylo možné promaďarským politickým silám dokázat, že obyvatelé Zakarpatí nejsou Ukrajinci, ale jsou Rusíni, a jejich jazykem není ukrajinština, ale rusínština, tudíž Zakarpatsko je jejich stát.

4.4 Výzkum

Výzkum byl realizován klasickou, a hlavně anonymní metodou zjišťování dat prostřednictvím dotazníků. . Dotazníku se zúčastnili studenti Užhorodské a Lvovské univerzity ekonomických fakult (Užhorodská národní univerzita, Lvovská univerzita ekonomiky a turismu a Lvovská polytechnická univerzita).

4.4.1 Stanovení hypotéz

Celkem bylo stanoveno deset hypotéz. Jejich specifické znění se nalézá níže.

H1: Většina studentů považuje ukrajinštinu za svůj mateřský jazyk – otázka č. 1,11.

H2: V každodenním životě studenti většinou používají dialekt. – otázka č. 3, 4, 9.

H3: Na internetu (sociální sítě, appky, vyhledávání informace, filmy, video) se raději

[53] MYSHANYCH, O., Політичне русинство: історія і сучасність. Ідейні джерела закарпатського регіонального сепаратизму(Politické rusínství: historie a současnost. Ideologické zdroje zakarpatského regionálního separatismu),2009. [online] [cit.2.03.2023]. Dostupné z: https://shron1.chtyvo.org.ua/Myshanych_Oleksa/Politychne_rusynstvo_istoriia_i_suchasnist_Ideini_dzherela_zakarpatskoho_rehionalnoho_separatyzmu.pdf

[54] VIDNYANSKY, S., *Русинство в Україні: Сепаратизм чи політичні маніпуляції?(Rusínismus na Ukrajině: Separatismus nebo politická manipulace?).*2016 [online] [cit.2.03.2023]. Dostupné z: https://nisspriority.com/index.php/journal/issue/download/5/2017-1

používá ruština – otázka č. 6, 8.

H4: Většina studentů se domnívá, že existence dvou státních jazyků v zemi je přijatelná – otázka č. 14, 19.

H5: Prestiž ukrajinského jazyka roste – otázka č.13, 15.

H6: Studenti považují jazyk za jeden z atributů ukrajinské státnosti – otázka č.12.

H7: Ruský jazyk se stále používá ve vzdělávacích institucích – otázka č. 5, 7, 16.

H8: Moderní Ukrajinci věří v sílu a velkou roli ukrajinského jazyka pro budoucí generace – otázka č. 18.

H9: Ukrajinec = vysoká úroveň ovládání ukrajinského jazyka – otázka č. 10.

H10: Znalost cizích jazyků je důležitou součástí moderního, úspěšného člověka – otázka č. 20.

4.4.2 **Vyhodnocení odpovědí**

Výsledky odpovědí jsou v níže uvedených grafech zobrazeny v relativní hodnotě, tedy v %. Nicméně vzhledem k tomu, že celkový počet respondentů byl 228 (114 – zakarpatští studenti a 114 - lvovští studenti), se relativní hodnota shoduje s absolutní hodnotou.

Otázka č. 1: Jaký jazyk považujete za svůj mateřský jazyk?

Mezi dotázanými respondenty považuje ukrajinštinu za svůj mateřský jazyk 92 %. Zatímco pro 3 % je jejich mateřským jazykem ruština, pro 3 % jiný jazyk, a pro zbytek další 2 jazyky. Vzhledem k tomu, že Zakarpatsko je mnohonárodnostní region, může to být maďarština, rumunština nebo dokonce slovenština.

Graf 1: Jaký jazyk považujete za svůj mateřský jazyk? (Zakarpatská oblast)

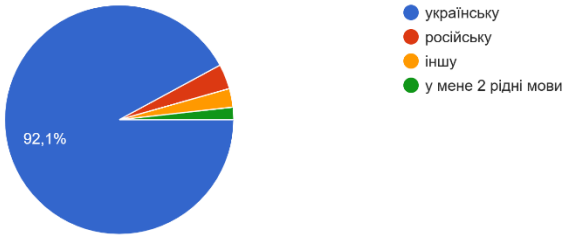

Ukrajinský
Ruský
Jiný
Mám 2 mateřské jazyky

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve Lvově považuje 95,6 % za svůj mateřský jazyk ukrajinštinu, 2 % ruštinu a zbývající 2 % mají dva rodné jazyky.

Graf 2: Jaký jazyk považujete za svůj mateřský jazyk? (Lvov)

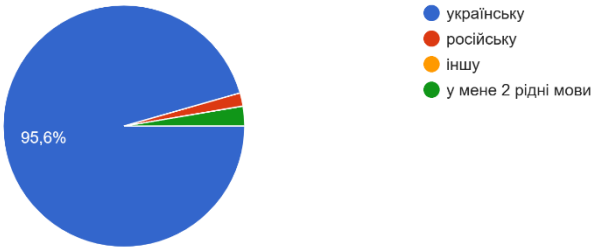

Ukrajinský
Ruský
Jiný
Mám 2 mateřské jazyky

Zdroj: Vlastní zpracování

To znamená, že navzdory skutečnosti, že v Zakarpatské oblasti žije mnoho národnostních menšin, pouze o necelých 4 % více respondentů považuje ukrajinský jazyk za svůj mateřský jazyk, stejné a malé procento - ruský jazyk. Je to pochopitelné, protože právě v západních oblastech není situace nakloněna ruskému jazyku.

Otázka č. 2: Na jakou školu jsi chodil?

V Zakarpatí velké procento respondentů studovalo na ukrajinské škole, a to 92 %; Přibližně 7 % studovalo v ruském jazyce, pouze 2 % - v maďarském jazyce.

Graf 3: Na jakou školu jsi chodil? (Zakarpatská oblast)

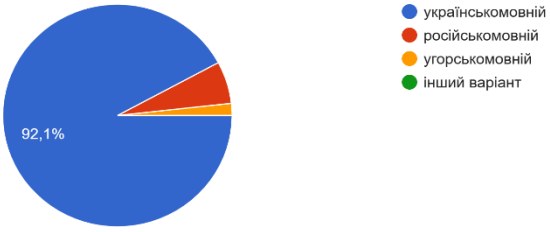

Ukrajinskou
Ruskou
Mad'arskou
Jinou

Zdroj: Vlastní zpracování

Také větší procento, konkrétně 94,5 %, dotázaných respondentů ve Lvově studovalo na školách s ukrajinským jazykem, přibližně 4% na školách s ruským jazykem.

Graf 4: Na jakou školu jsi chodil? (Lvov)

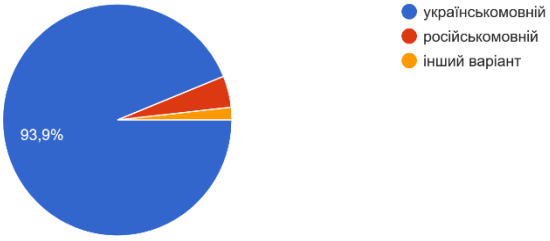

Ukrajinský
Ruský
Jiný
Mám 2 mateřské jazyky

Zdroj: Vlastní zpracování

Ani v této otázce není rozdíl velký.

Otázka č. 3: Jakým jazykem se dorozumíváte v běžném životě?

Odpověď na tuto otázku naznačuje aktivní používání zakarpatského dialektu, což je varianta ukrajinského jazyka pro respondenty ze Zakarpatska, 65 % respondentů používá ukrajinský jazyk v běžném životě, protože 27 % mluví dialektem, a malá část obyvatel Zakarpatí komunikuje rusky a maďarsky.

Graf 5: Jakým jazykem se dorozumíváte v běžném životě? (Zakarpatská oblast)

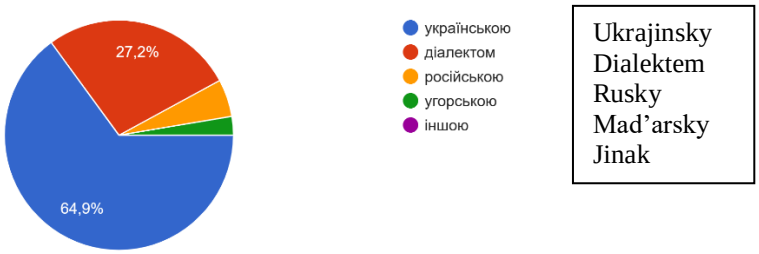

Zdroj: Vlastní zpracování

85,3 % studentů ve Lvově komunikuje ukrajinsky, což je o 19,8 % více než v Zakarpatí. 11,9 % v dialektu, 3,4 % v ruštině. A zde je situace ohledně postavení ukrajinského jazyka lepší. Důvodem je opět mnohonárodnost Zakarpatské oblasti.

Graf 6: Jakým jazykem se dorozumíváte v běžném životě? (Lvov)

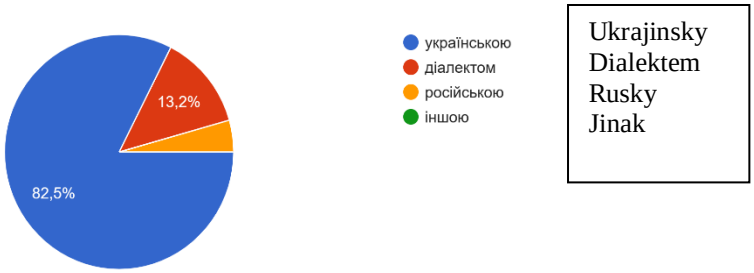

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 4: Jakým jazykem mluvíte doma?

Téměř polovina dotázaných v Zakarpatsku v rodině mluví ukrajinsky, a to 46 %, a 46 % v rodině komunikuje dialektem, přesto je zde malé procento maďarsky a rusky mluvících rodin.

Graf 7: Jakým jazykem mluvíte doma? (Zakarpatská oblast)

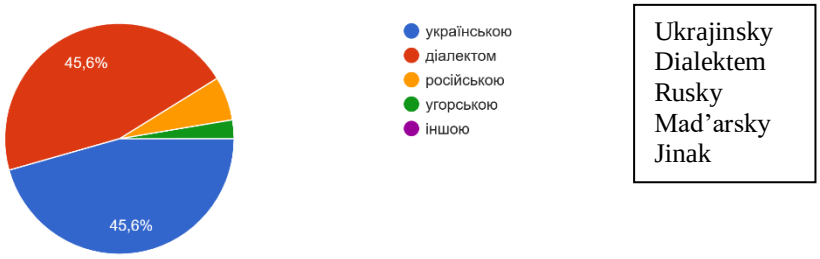

Zdroj: Vlastní zpracování

75 % respondentů ve Lvově mluví v rodinách ukrajinsky, pouze 15,6 % mluví dialektem a 7,3 % mluví rusky.

Graf 8: Jakým jazykem mluvíte doma? (Lvov)

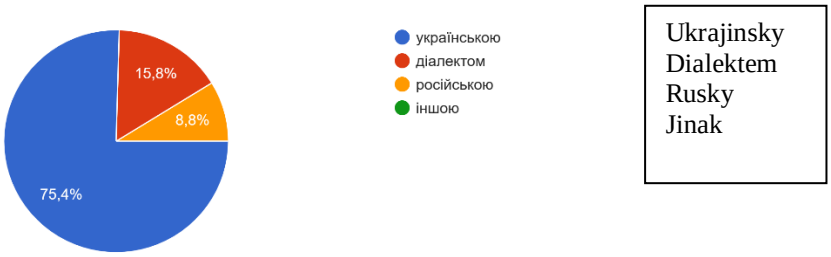

Zdroj: Vlastní zpracování

Rozdíl je tedy poměrně velký – o 32 % více rodin komunikuje ukrajinsky doma ve Lvově, zatímco v Zakarpatí hraje dialekt velmi důležitou roli.

Otázka č. 5: Jakým jazykem mluvíte na univerzitě?

Odpověď na tuto otázku ukazuje, že na univerzitách zcela převládá ukrajinský spisovný jazyk, a to je velmi dobrý výsledek (96,5 %). Jen malá část komunikuje v jiném jazyce. To je pravděpodobně jazyk mezinárodní komunikace – angličtina.

Graf 9: Jakým jazykem mluvíte na univerzitě? (Zakarpatská oblast)

Zdroj: Vlastní zpracování

A v této otázce vede Lvov v používání ukrajinského jazyka – 99,1 % studentů během studia mluví ukrajinsky.

Graf 10: Jakým jazykem mluvíte na univerzitě? (Lvov)

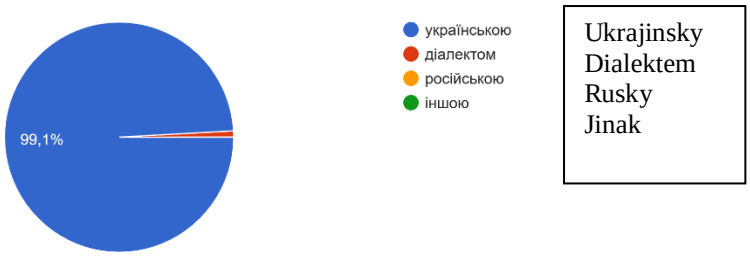

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 6: V jakém jazyce sledujete filmy?

75,4 % sleduje filmy v ukrajinštině, zatímco 12,3 % - v ruštině. 9,6 % – v jiném jazyce a malé procento – v maďarštině, jde o Zakarpatskou oblast.

Graf 11: V jakém jazyce sledujete filmy? (Zakarpatská oblast)

Zdroj: Vlastní zpracování

76,1 % lvovských respondentů sleduje v ukrajinštině, 12,8 % v ruštině a 11 % v jiných jazycích.

Graf 12: V jakém jazyce sledujete filmy? (Lvov

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledek je téměř stejný, až na použití maďarštiny v Zakarpatí.

Otázka č. 7: Jakým jazykem mluvíte o přestávce?

75,4 % mluví ukrajinsky během přestávek na zakarpatských univerzitách, 21,1 % - dialektem, a přibližně 3 % - jiným jazykem.

Graf 13: Jakým jazykem mluvíte o přestávce? (Zakarpatská oblast)

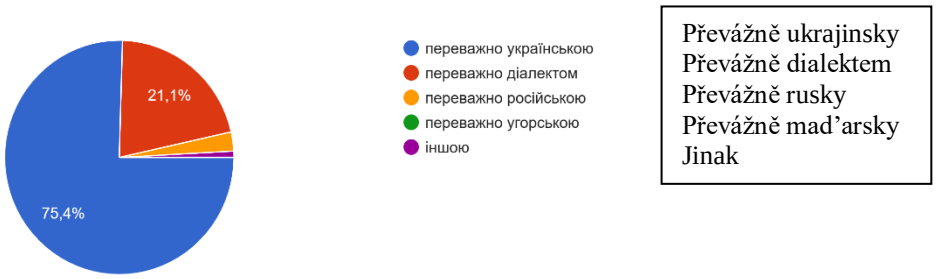

Zdroj: Vlastní zpracování

86% respondentů ve Lvově mluví o přestávkách ukrajinsky a pouze 9,6 % mluví dialektem, což je o 11 % méně než na Zakarpatí. Ale zde 4 % mluví rusky, což není případ Zakarpatské oblasti.

Graf 14: Jakým jazykem mluvíte o přestávce? (Lvov)

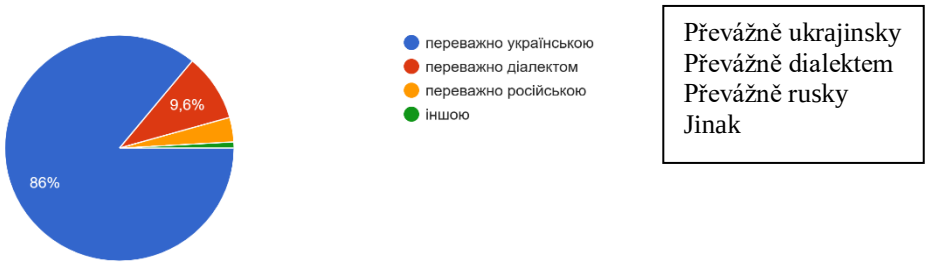

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 8: V jakém jazyce vyhledáváte informace na internetu?

80,7 % respondentů preferuje při vyhledávání informací na internetu ukrajinský jazyk, což svědčí i o vzestupu společenského postavení státního jazyka.

14 % stále používá ruský jazyk, přibližně 5 % jiný jazyk.

Graf 15: V jakém jazyce vyhledáváte informace na internetu? (Zakarpatská oblast)

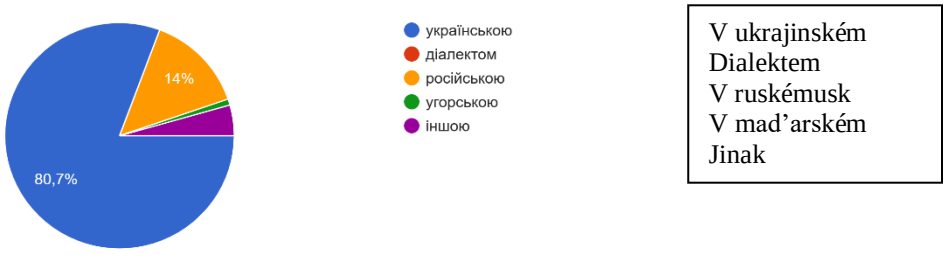

Zdroj: Vlastní zpracování

80,7 % obyvatel Lvova hledá informace na internetu v ukrajinštině, přibližně 10 % v dialektu, a stejný počet v jiném jazyce.

Graf 16: V jakém jazyce vyhledáváte informace na internetu? (Lvov)

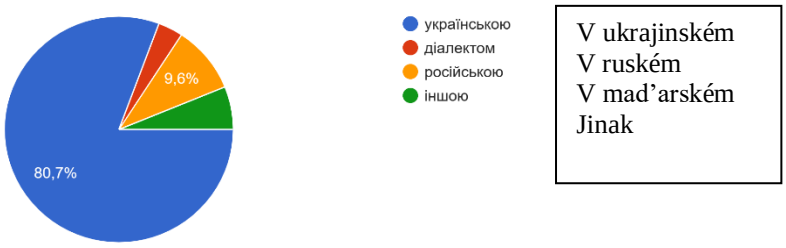

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 9 V regionu, kde bydlíte, většina mluví...

Velký vliv zakarpatského dialektu ukazuje odpovědi na následující otázku. To znamená, že více lidí komunikuje v hovorovém jazyce než v ukrajinském literárním jazyce, a to je 50% a 44%. Přibližně 6 % mezi sebou sdílelo maďarštinu, ruštinu a další jazyky.

Graf 17: V regionu, kde bydlíte, většina mluví... (Zakarpatská oblast)

Zdroj: Vlastní zpracování

78 % studentů lvovských univerzit odpovědělo, že v regionu, kde žijí, se mluví ukrajinsky, 15 % mluví dialektem a přibližně 7 % mluví rusky.

Graf 18: V regionu, kde bydlíte, většina mluví... (Lvov)

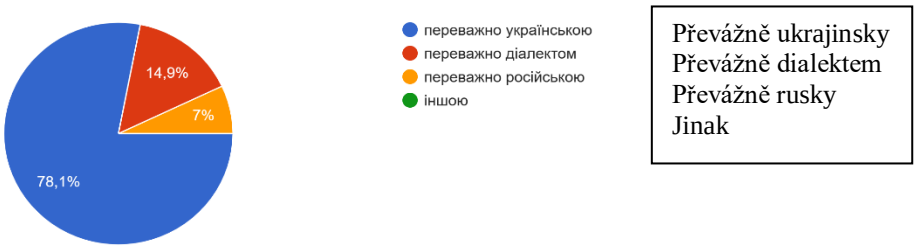

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.10: Jak hodnotíte svou úroveň ovládání ukrajinského jazyka?

Respondenti na tuto otázku odpověděli velmi zodpovědně, když uvedli, že 43,9 % ovládá ukrajinský jazyk velmi dobře a pouze 2 % to přiznávají, že jejich jazyk je špatný. 50 % považuje své znalosti za dobré. Uspokojivou úroveň má asi 6 % respondentů.

Graf 19: Jak hodnotíte svou úroveň ovládání ukrajinského jazyka? (Zakarpatská oblast)

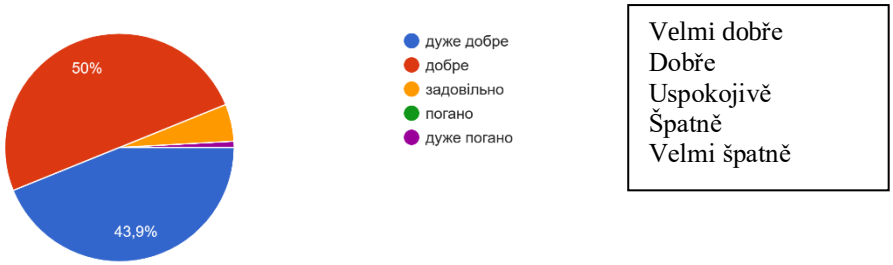

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve Lvovské oblasti je 59,6 % přesvědčeno, že má velmi dobrou úroveň jazykových znalostí, 36,8 % zná svůj jazyk dobře a pouze 2 % mají uspokojivé znalosti.

Graf 20: Jak hodnotíte svou úroveň ovládání ukrajinského jazyka? (Lvov)

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.11: Co je pro vás definující v pojmu „mateřský jazyk“?

63,2 % respondentů Zakarpatské oblasti odpovědělo, že je to jazyk země, ve které žijí; 17,5 % – jazyk, kterým myslí.

Graf 21: Co je pro vás definující v pojmu „mateřský jazyk“? (Zakarpatská oblast)

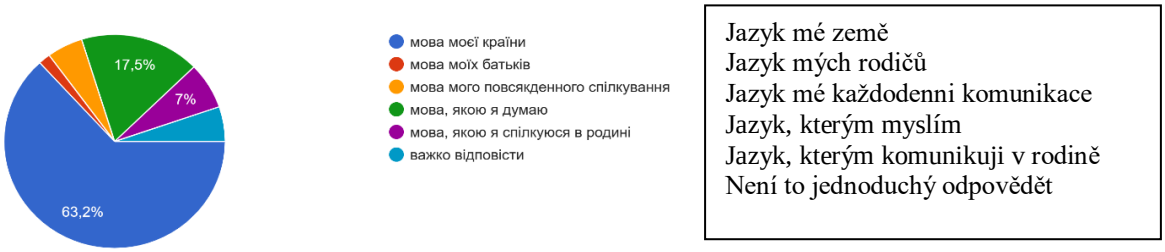

Zdroj: Vlastní zpracování

60,6 % dotázaných ve Lvově se domnívá, že „rodný jazyk“ je jazyk země, 21 % – jazyk, kterým myslí, 11,9 % – jazyk jejich každodenní komunikace.

Graf 22: Co je pro vás definující v pojmu „mateřský jazyk“? (Lvov)

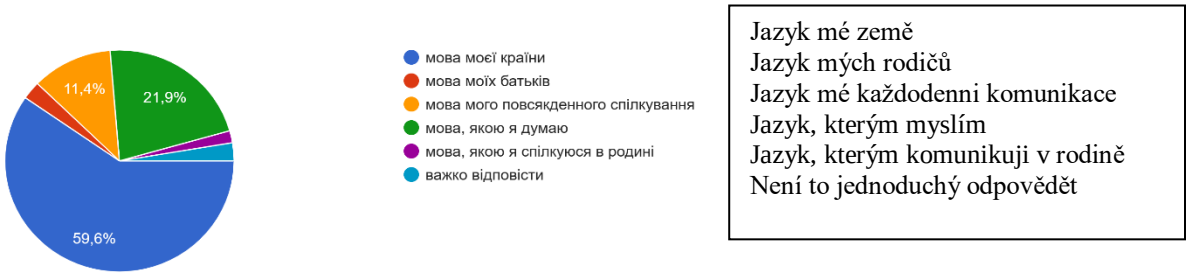

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.12: Souhlasíte s tvrzením, že jazyk je jedním z atributů ukrajinské státnosti?

97,4 % dotázaných obyvatel Zakarpatí je přesvědčeno, že tomu tak je, zatímco 98,1 % obyvatel Lvova odpovědělo kladně „ano“, 1 % neví, zda tomu tak je, a pro 1 % je obtížné odpovědět.

Graf 23: Souhlasíte s tvrzením, že jazyk je jedním z atributů ukrajinské státnosti? (Zakarpatská oblast)

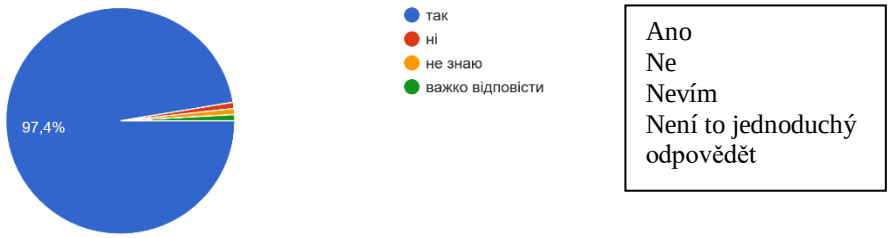

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 24: Souhlasíte s tvrzením, že jazyk je jedním z atributů ukrajinské státnosti? (Lvov)

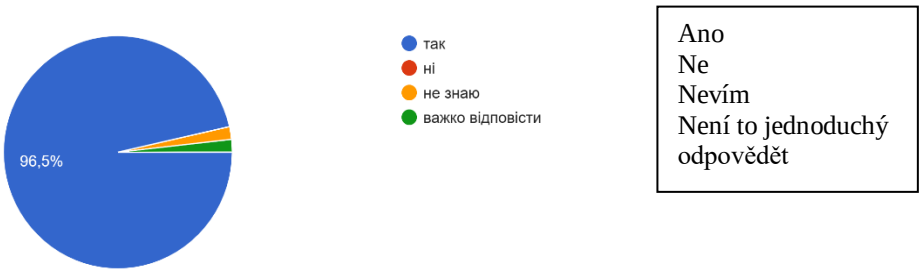

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.13: Je podle vás v dnešní době na Ukrajině prestižní komunikovat v ukrajinštině?

93,9 % respondentů ze zakarpatských univerzit uvádí, že je nyní prestižní komunikovat v ukrajinštině, což svědčí o povznesení postavení státního jazyka.

Graf 25: Je podle vás v dnešní době na Ukrajině prestižní komunikovat v ukrajinštině? (Zakarpatská oblast)

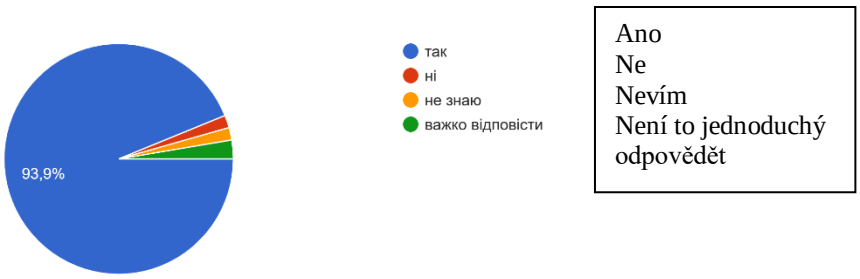

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve lvovské univerzitě odpovědělo kladně 93% respondentů, 4% - „je to těžké odpovědět“, 2% - „neví“.

Graf 26: Je podle vás v dnešní době na Ukrajině prestižní komunikovat v ukrajinštině? (Lvov)

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.14: Mohou existovat dva státní (úřední) jazyky?

84,2 % obyvatel Zakarpatí tvrdí, že by neměly existovat dva úřední jazyky, zatímco 12,3 % si myslí, že ano.

Graf 27: Mohou existovat dva státní (úřední) jazyky? (Zakarpatská oblast)

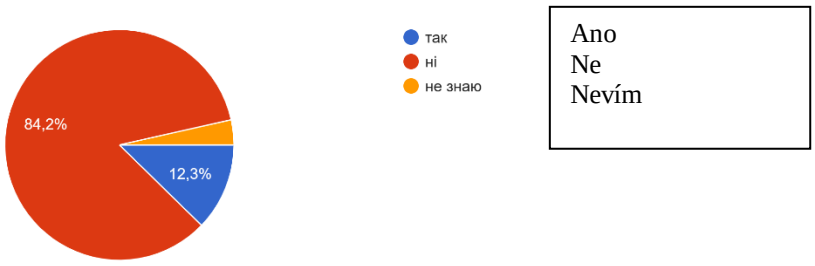

Zdroj: Vlastní zpracování

Obyvatelé Lvova jsou v této otázce pevnější, protože 91,2 % je pro jeden státní jazyk a přibližně 8% pro dva jazyky.

Graf 28: Mohou existovat dva státní (úřední) jazyky? (Lvov)

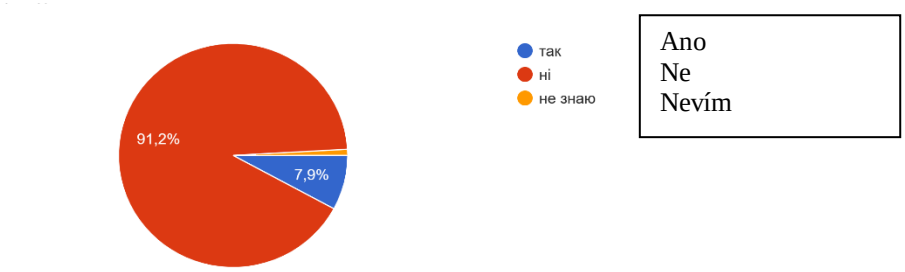

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.15: Zlepšilo se používání ukrajinského jazyka během války?

88,5 % respondentů ze Zakarpatí si myslí, že stav ukrajinského jazyka se během války zlepšil, přibližně 6 % si to nemyslí a stejný počet neví, zda tomu tak skutečně je.

Graf 29: Zlepšilo se používání ukrajinského jazyka během války? (Zakarpatská oblast)

Zdroj: Vlastní zpracování

86,1 % lvovských studentů říká, že stav jazyka je nyní lepší než dříve, 8,3 % neví, 6 % si to nemyslí.

Graf 30: Zlepšilo se používání ukrajinského jazyka během války? (Lvov)

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.16: Je podle Vás povinná výuka ve státním jazyce ve všech oblastech vzdělávání?

92,1 % respondentů souhlasí s tím, že výuka v ukrajinském jazyce je povinná. Dalších 6 % se blíží jejich názoru. A 2 % si myslí opak. Jde o Zakarpatí.

Graf 31: Je podle Vás povinná výuka ve státním jazyce ve všech oblastech vzdělávání? (Zakarpatská oblast)

Zdroj: Vlastní zpracování

S tím souhlasí i 92,1 % obyvatel Lvova. To znamená, že respondenti obou krajů mají na tuto problematiku stejné názory.

Graf 32: Je podle Vás povinná výuka ve státním jazyce ve všech oblastech vzdělávání? (Lvov)

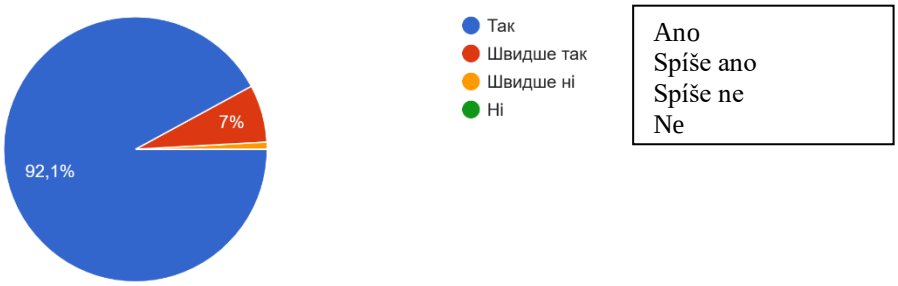

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.17: Měli by učitelé během vzdělávacího procesu (nejen při přednáškách či hodinách) ve státních vzdělávacích institucích komunikovat ve státním jazyce?

90,4 % zakarpatských respondentů se domnívá, že ke zvýšení svého postavení by učitelé měli používat spisovný jazyk nejen při přednáškách, ale i během přestávky. 7 % vybralo, že je jim to jedno, a 3 % vybralo odpověď „ne“.

Graf 33: Měli by učitelé během vzdělávacího procesu (nejen při přednáškách či hodinách) ve státních vzdělávacích institucích komunikovat ve státním jazyce? (Zakarpatská oblast)

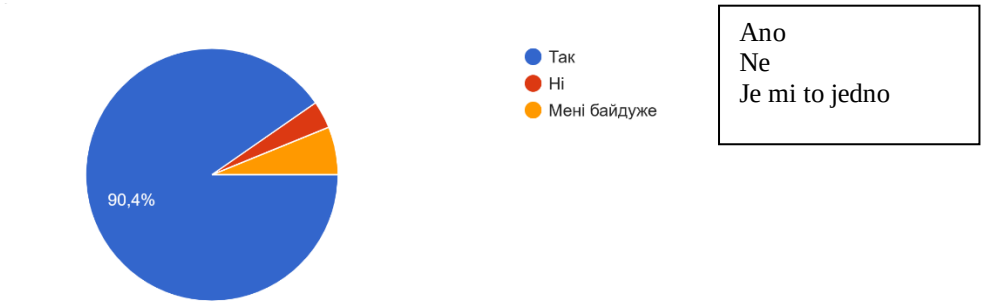

Zdroj: Vlastní zpracování

89,5 % obyvatel Lvova odpovědělo „ano“, 8 % - „je mi jedno“, a 2 % - „ne“.

Graf 34: Měli by učitelé během vzdělávacího procesu (nejen při přednáškách či hodinách) ve státních vzdělávacích institucích komunikovat ve státním jazyce? (Lvov)

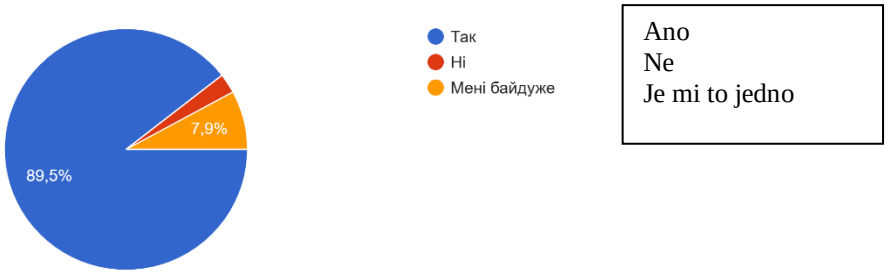

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.18: V jakém jazyce byste chtěli, aby se vaše děti (budoucí děti) učily ve škole?

88,6 % chce, aby jejich děti studovaly v ukrajinštině, zbytek není rozhodnut nebo chtějí jiný jazyk.

Graf 35: V jakém jazyce byste chtěli, aby se vaše děti (budoucí děti) učily ve škole? (Zakarpatská oblast)

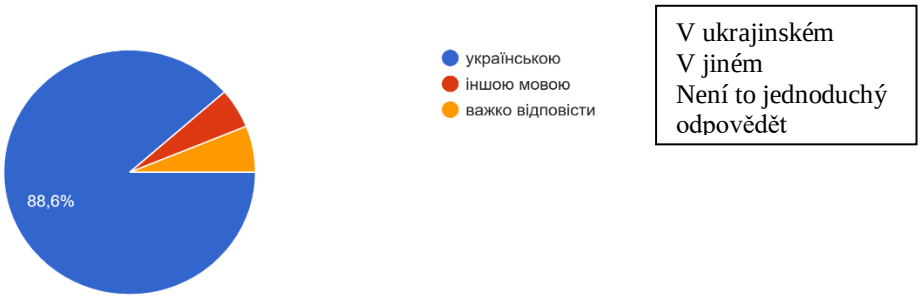

Zdroj: Vlastní zpracování

Obyvatelé Lvova sdílejí stejný názor.

Graf 36: V Jakým jazyce byste chtěli, aby se vaše děti (budoucí děti) učily ve škole? (Lvov)

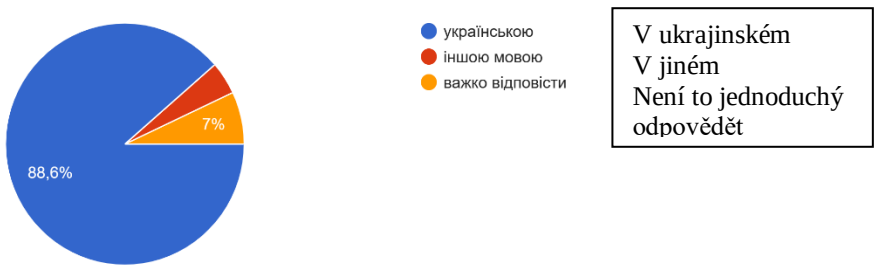

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.19: Měla by podle vás existovat zkouška (atestace) z ukrajinského jazyka pro všechny státní úředníky pro získání ukrajinského občanství?

96,5% respondentů je pro, aby pro získání občanství byla nutná zkouška.

Graf 37: Měla by podle vás existovat zkouška (atestace) z ukrajinského jazyka pro všechny státní úředníky pro získání ukrajinského občanství? (Zakarpatská oblast)

Zdroj: Vlastní zpracování

Obyvatel Lvova, kteři volí odpověď "ano"je o 3 % méně, a to 93 %. 5 % neví a zbývajících 2 % vybralo odpověď „ne".

Graf 38: Měla by podle vás existovat zkouška (atestace) z ukrajinského jazyka pro všechny státní úředníky pro získání ukrajinského občanství? (Lvov)

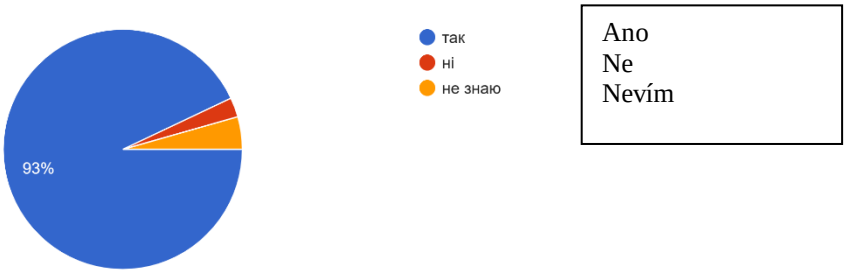

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č.20: Souhlasíte se slovy Y.G. Goethe „Kolik jazyků znáš – tolikrát jsi člověkem“?

96,5 % respondentů Zakarpatí zodpovědělo “ano”, 2% - “není jednoduché odpovědět” a 1,5% - “ne”.

Graf 39: Souhlasíte se slovy Y.G. Goethe „Kolik jazyků znáš – tolikrát jsi člověkem“? (Zakarpatská oblast)

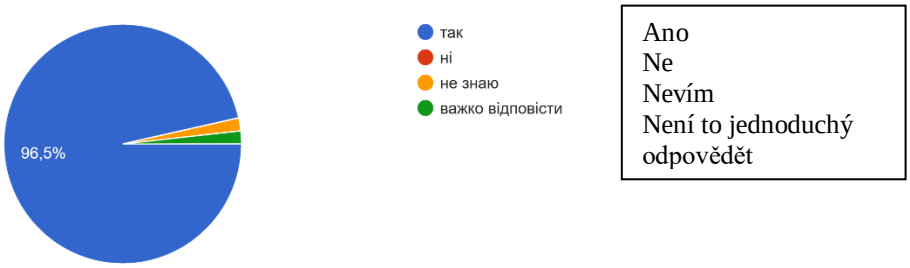

Zdroj: Vlastní zpracování

Na Lvovských univerzitách byly odpovědi následující - 93% “ano”, 3% “není to jednoduché odpovědět”, 2% “nevím” a 2% “ne”.

Graf 40: Souhlasíte se slovy Y.G. Goethe „Kolik jazyků znáš – tolikrát jsi člověkem“? (Lvov)

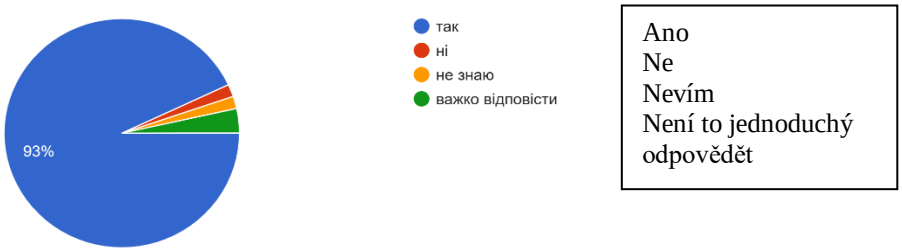

Zdroj: Vlastní zpracování

4.4.3 Vyhodnocení stanovených hypotéz

H1: Většina studentů považuje ukrajinštinu za svůj mateřský jazyk.

Hypotéza byla potvrzena. Více než 90 % dotázaných v obou oblastech považuji ukrajinštinu za svůj mateřský jazyk. K potvrzení pravdivosti hypotézy byly využity výsledky odpovědi na otázky č. 1 (Jaký jazyk považujete za svůj mateřský jazyk?), 11 (Co je pro vás definující v pojmu „mateřský jazyk“?). Otázky č.1 ukazují, že skoro každý student považuje ukrajinský jazyk za svůj mateřský jazyk. V Zakarpatí procentuální ukazatel je o trochu menší (o necelých 4 %). Ale je to tím , že v té oblastí bydlí hodně národnostních menšin, které považuji za svůj rodný jazyk jiný než ukrajinský. Na Lvovských univerzitách 109 respondentů zvolilo odpověď “ukrajinský jazyk” (96%), 1

zvolil “ruský jazyk” a 2 mají 2 rodné jazyky.

Na otázku č.11 nejčastěji respondenti vybírali odpověď “jazyk mého státu” a “jazyk mého myšlení”. Z toho vyplývá, že studenti chápou, že mezi státem, mateřským jazykem a jimi je “úzké spojení “.

H2: V každodenním životě studenti většinou používají dialekt.

Hypotéza nebyla potvrzena. K vyhodnocení této hypotézy posloužily otázky č. 3 (Jakým jazykem se dorozumíváte v běžném životě?), 4 (Jakým jazykem mluvíte doma?), 9 (V regionu, kde bydlíte, většina mluví).

Na Užgorodské univerzitě 74 studentů v běžném životě používá ukrajinštinu, 31 - dialekt, a zbývající - maďarštinu a ruštinu. Ale z otázky č.4 (Jakým jazykem mluvíte doma?) vyplynulo, že skoro každý druhý mluví doma s rodinou dialektem, 46% - což je 51 respondentů ze 114. Potom ještě jednou to ukázala otázka č.9 (V regionu, kde bydlíte, většina mluví...), kde 57 lidí (50%) vybralo odpověď „dialektem”. Takže je vidět, že v běžném životě opravdu docela velké množství studentů používá při komunikaci dialekt, ale není to více než 50%, proto tu naši druhou hypotézu nemůžeme potvrdit.

Co se tyče Lvovských respondentů, tak tam vítězí ukrajinský spisovný jazyk. Ve všech třech otázkách dialekt volilo jenom 15-17% studentů, proto jednoznačně se dá říct, že se hypotéza 2 zamítá.

H3: Na internetu (sociální sítě, appky, vyhledávání informace, přehled filmů, videa) se mezi studentami raději používá ruština.

Hypotéza nebyla potvrzena. K zodpovězení této hypotézy byly aplikovány otázky č. 6 (V jakém jazyce sledujete filmy?) a 8 (V jakém jazyce vyhledáváte informace na internetu?). Pouze 13 lidí ze 114 na Užhorodské univerzitě sleduje filmy v ruštině a 16 vyhledává informace, na Lvovských univerzitách je to 16 a 11 respondentů.

H4: Většina studentů se domnívá, že existence dvou uředních jazyků v zemi je přijatelná.

Hypotéza nebyla potvrzena. Podle odezvy, která byla zkoumáná u otázek č.14 a č.19: Mohou existovat dva státní (uřední) jazyky? a Měla by podle vás existovat zkouška (atestace) z ukrajinského jazyka pro všechny státní úředníky pro získání ukrajinského občanství? 96 zakarpatských a 96 lvovských respondentů jsou si jistí, že ve státě může existovat jenom jeden úřední jazyk. A pro všechny státní úředníky pro získání občanství by měla existovat zkouška z ukrajinského jazyka, která by prokázala jejich znalosti – k tomuto názoru se kloní 109 studentů Užhorodské univerzity a 106 studentů Lvovských univerzit.

A těmito výsledky se hypotéza 4 zamítá.

H5: Prestiž ukrajinského jazyka roste.

Hypotéza byla potvrzena. K potvrzení uvedené hypotézy byla zvolena otázka č.13 (Je podle vás v dnešní době na Ukrajině prestižní komunikovat v ukrajinštině?). Zhodnocení zvolené otázky vyšlo na Zakarpatské univerzitě a Lvovských stejně, a to, že prestižnost komunikovat v ukrajinském jazyce doopravdy roste (96% respondentů vybralo v otázce č.13 odpověď "ano").

Otázka č. 15 (Zlepšilo se používání ukrajinského jazyka během války?) potvrzuje fakt, že se stav ukrajinského jazyka od začátku války začal zlepšovat, a že ukrajinština v dnešní době prožívá "reborning".

H6: Studenti považují jazyk za jeden z atributů ukrajinské státnosti.

Hypotéza byla potvrzena. K zodpovězení otázky byla využita otázka č.12 (Souhlasíte s tvrzením, že jazyk je jedním z atributů ukrajinské státnosti?), ve které stejný počet respondentů z obou oblastí, a to 111 uvedlo, že si myslí, že jazyk je jedním z důležitých atributů ukrajinské státnosti.

H7: Ruský jazyk se stále používá ve vzdělávacích institucích.

Hypotéza nebyla potvrzena. K vyhodnocení této hypotézy posloužily 3 otázky. Výsledky otázky č.5 (Jakým jazykem mluvíte na univerzitě?) ukazují, že na univerzitách zcela v komunikaci převládá ukrajinský jazyk. Ukazatele jsou 96,5% na Užhorodské univerzitě a 99% na Lvovských univerzitách. O přestavkách studenti komunikuji taky v ukrajinštině, někdy dialektem, ruštinou - jen v jedinečných případech, o čemž svědčí výsledky otázky č.7 (Jakým jazykem mluvíte o přestávce?)

Podle studentů výuka v úředním jazyce je povinnou ve všech oblastech vzdělávání. Toto vyplynulo také z otázky č.16 (Je podle Vás povinná výuka ve státním jazyce ve všech oblastech vzdělávání?), kde 104 zakarpatských studentů vybralo odpověď "ano", 7 - odpověď "spíš ano", a jenom 3 vybrali "ne". Úplně stejné výsledky byly na Lvovských univerzitách, což svědci o neplatnosti hypotézy č.7.

H:8 Moderní Ukrajinci věří v sílu a velkou roli ukrajinského jazyku pro budoucí generace.

Hypotéza byla potvrzena. Ukrajinští studenti věří v budoucnost Ukrajiny, v její kulturní vývoj, a právě proto většina z nich v otázce č.18 (V Jakým jazyce byste chtěli, aby se vaše děti (budoucí děti) učily ve škole?) zvolila odpověď "v ukrajinském jazyce" - 88,6% respondentů Zakarpatí a 88,6% respondentů Lvova.

H9: Ukrajinec = vysoká úroveň ovládání ukrajinského jazyku.

Hypotéza byla potvrzena. K zodpovězení této hypotézy byla aplikována otázka č. 10 (Jak hodnotíte svou úroveň ovládání ukrajinského jazyka?).
Zakarpatští studenti uvedli, že 44% z nich ovládá ukrajinštinu velmi dobře, 50% - dobře. Lvovští studenti jsou přesvědčeni, že 57% z nich má velmi dobrou úroveň jazykových znalostí a 36,8% ovládá ukrajinštinu dobře , tudíž vymezená hypotéza je potvrzena.

H10: Znalost cizích jazyků je důležitou součástí moderního, úspěšného člověka.

Hypotéza byla potvrzena. K potvrzení pravdivosti hypotézy byla využita otázka č.20 (Souhlasíte se slovy Y.G. Goethe „Kolik jazyků znáš – tolikrát jsi člověkem“?)
V dnešním světě se již člověk bez znalosti jazyků neobejde. Dotázaní respondenti mají na to stejný názor. 109 studentů Užhorodské univerzity a 106 studentů Lvovských univerzit zvolilo odpověď “ano”, což je 96% a 93% - a tímto se hypotéza potvrdila.

4.4.4 Zhodnocení výsledků výzkumu

Profesorka Larisa Masenko v jednom ze svých výzkumů po komplexní analýze došla k závěru, že v západních oblastech ukrajinský jazyk dominuje. Po několika letech náš výzkum toto znovu potvrdil.

Rodný jazyk je jazyk mé země, jazyk mých rodičů, jazyk, ve kterém myslím. Přesně takto odpověděla naprostá většina respondentů ohledně ukrajinského jazyka.

Vzhledem k tomu, že Zakarpatí a Lvovská oblast sousedí s několika evropskými zeměmi a v minulosti byly členy několika polostátních celků, je jazyková stabilita narušena. Ale jak ukázal výzkum, není to kritické.

Mnoho respondentů používá dialekt v rodině i v běžném životě. To je pozorováno jak v Zakarpatské oblasti, tak i ve Lvovské oblasti. Zakarpatský dialekt je samozřejmě velmi odlišný od lvovského. Každý má na toto téma svůj názor. Někteří věří, že dialekt jazyk „zanáší“, jiní naopak že obohacuje. Ale ve státních institucích a vzdělávacích institucích všichni používají státní jazyk.

Komunikace v ukrajinštině v Zakarpatí a ve Lvově je velmi prestižní. A to potvrdila i dotazovaná mládež v našem výzkumu. Všechna média, novináři, herci, státní zaměstnanci, blogeři a tak dále aktivně přecházejí na ukrajinský jazyk. To bylo velmi ovlivněno válkou.

Samozřejmě, malý počet lidí na internetových platformách stále používá ruštinu, ale je jich velmi málo. A po několika letech i ruština zanikne.

Kromě vlastního jazyka jsou studenti otevřeni i cizím jazykům. 206 respondentů souhlasí s Goethovými slovy „kolik jazyků znáš, tolikrát jsi člověkem“.
V moderní společnosti platí, že čím více cizích jazyků znáte, tím lépe. Každý člověk se snaží rozvíjet a učit se, stanovit si cíl a dosáhnout ho. V dnešní době hrají cizí jazyky velkou roli: žijeme v době, kdy se vztahy s různými zeměmi a národy stále více rozvíjejí. A jak ukázal náš výzkum, dnešní mládež tomu rozumí.

Za výsledky dotazníkového výzkumu je vidět, že dochází k pozitivním změnám v jazykovém chování studentů, zejména dochází k souladu mezi národní a jazykovou sebeidentifikací.

Závěr

Dneska, v době globální ekonomické, politické a kulturní integrace, je otázka sebeindefikace jednotlivých států, potažmo národů, obzvláště palčivá. Státy čelí problému zachování uznání své země, národa v podmínkách značného počtu existujících svazů a sdružení. Státy propojující k tomu či onomu sdružení mají shodné cíle. Jedním z těchto cílů je však zůstat originálem. Hlavním rysem toho je jazyk. Proto státy vytvářejí jazykovou politiku.

Problematika jazykové politiky bezprostředně ovlivňuje řadu zásadních prvků společenského života: národní bezpečnost, státní komunikace a státní služby, sociální služby, školství a mnoho dalších.

Studium problémů jazykové politiky je na Ukrajině aktuální. Vědci definují jazykovou situaci na Ukrajině jako složitou a nejednoznačnou: obecně je charakterizována rozšířením dvou jazyků, ukrajinštiny a ruštiny, a také suržyku, který je výsledkem sovětské asimilace ukrajinského jazyku do ruštiny.

Jazyková politiky Ukrajiny má terirririální rysy – v každé časti je odlišná. Problémy východu Ukrajiny se liší od problémů západu.Tento stav je způsobený historickým vývojem zemí. V západních oblastech, které se staly součástí SSSR později, v roce 1939, a kde proto rusifikace trvala mnohem kratší dobu, se používání ukrajinského jazyka vyznačuje územní i funkční úplností, většina populace používá ukrajinský jazyk ve všech sférách komunikace. Ve východním směru se situace postupně mění, jazykové prostředí už je dvojjazyčné, které přechází na levém břehu Dněpru do dominance ruského jazyka.

Druhá část vlastní práce byla věnována jazykovým problémům západních regionů Ukrajiny: Lvova a Zakarpatí. Lvovská a Zakarpatská oblast byly dlouhou dobu pod okupací sousedních států, což nemohlo neovlivnit jazykovou politiku těchto oblastí. Byl proveden vlastní výzkum pomocí dotazníkového šetření a hypotéz. Pro vypracování dotazníku byl zvolen anonymní výběrový vzorek s celkovým počtem 218 respondentů(114 a 114) - studentů Zakarpatské a Lvovských univerzit ekonomických fakult. Na základě realizovaného výzkumu bylo zjištěno, že nehledě na všechny historické události, které v těchto oblastech proběhly, ukrajinský jazyk si furt drží první místo ve všech sférách komunikace. A kromě vlastního jazyka studenti jsou otevření i cizím jazykům.

Aby si Ukrajina mohla zlepšit jazykovou politiku a situace, respektive udržovat stav, bylo by dobrý se pro ni dodržovat pár bodů:

-jazykem úřední komunikace na všech úrovních musí být ukrajinština;
- státní zaměstnanci musí ovládat mluvenou i psanou ukrajinštinu;
- všichni obyvatelé musí znát ukrajinský jazyk v rozsahu nezbytném pro práci;
- ve školách s jinými vyučovacími jazyky je vyžadována odborná výuka ukrajinského jazyka s povinným složením zkoušky;
- stát by měl zajistit dostatečné množství učebnic a dalších vzdělávacích materiálů v ukrajinském jazyce;
- veškerá mass media měla by být taky v úředním jazyce.

Neméně důležité je vlastenecká výchova mládeže bez ohledu na region jejich bydliště.

A na závěr chci přidat, že, každý z nás je účastníkem a součastí jazykové politiky. My si sami vybíráme, jakým jazykem budeme mluvit a psát, na který být hrdí a který studovat, v kterém jazyce se zlepšovat a kterému učit naše (budoucí) děti. Kromě toho se každý z nás může stát účastníkem jazykového plánování – prostřednictvím osobního výzkumu a práce, vzdělávacích institucí, veřejných organizací, veřejné služby a td.

5 Seznam použitých zdrojů

ANDERSON, B. *Міркування щодо походження й поширення націоналізму(Úvahy o původu a šíření nacionalismu*). Kiyev: Kritika, 2001. S.63. ISBN 966 7679 16 0.

BRUBAKER,S., COOPER,F., *Beyond „identity"(Za hranicemi identit).* [online],[cit.28.01.2023]. Dostupné z: https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/43651/?sequence=1

DROZD, R., HALCHAK, B., MUSIENKO, I. *Історія українців в Польщі 1921-1989(Historie Ukrajinců v Polsku 1921-1989).* Lvov:Vydavnytstvo UKU, 2022. S.9-34. ISBN 978 617 7608 26 3.

Evropejska chartija rehionalnych mov abo mov menshyn [online] [cit. 2022-10-07]. Dostupný z: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text

GROTHENHUIS, R., *Nation-Building and State-Building and the Challenge of Fragility(Budování národa a budování státu a výzva křehkosti).* Amsterdam: Amsterdam University Press, 2016. S. 73-90. ISBN 9 7894 629 8219 2.

HRYTSENKO, T., *Українська мова та культура мовлення(Ukrajinský jazyk a kultura řeči).* Kiyev:Nova kniha,2005. S.23. ISBN 966 364 005 7.

Незабутні постаті(Nezapomenutelné osoby) KNU,2005. [online],[cit.28.01.2023]. Dostupné z: http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/osobystosti/ogienko/

KREMIN, T v Мова і війна(Jazyk a válka), 2022.] [online] [cit. 2022-06-07]]. Dostupné z: https://dif.org.ua/article/viyna-i-mova-yak-rosiyske-vtorgnennya-zminilo-stavlennya-ukraintsiv-do-chinnikiv-identichnosti-ekspertne-obgovorennya

KULYK, V. *Мовна політика в багатомовних держав(Jazyková politika ve vícejazyčných státech).* Kyjev:Duch i litera,2021. ISBN 978 966 378 852 4.

MASENKO, L. *Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні(Konflikt jazyků a identit na postsovětské Ukrajině)*. Kyjev: Klio, 2020.S. ISBN 978 617 7755 14 1.

MASENKO, L., *Мова і політика(Jazyk a politika).*2020 [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: https://parafia.org.ua/biblioteka/istoriya-mova/mova-i-polityka/

MASENKO, L., *Мовна сітуація України(Jazyková situace Ukrajiny)* 2019, [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: http://www.ji.lviv.ua/n35texts/masenko-mov_syt.htm

MYSHANYCH, O., *Політичне русинство: історія і сучасність. Ідейні джерела закарпатського регіонального сепаратизму(Politické rusínství: historie a současnost. Ideologické zdroje zakarpatského regionálního separatismu)*,2009. [online]

[cit.2.03.2023]. Dostupné z: https://shron1.chtyvo.org.ua/Myshanych_Oleksa/Politychne_rusynstvo_istoriia_i_suchasnist_Ideini_dzherela_zakarpatskoho_rehionalnoho_separatyzmu.pdf

NEROZNAK, V., ORESHKINA, M., SABATKOEV, R. *Русский язык в российском законодательстве(Ruský jazyk v ruské legislativě)*.[cit.01.02.2023]. Dostupné z: http://www.gramota.ru/biblio/magazines/gramota/society/28_73#lit.

OGIENKO, I., *Наука про рідномовні обов'язки(věda o povinnostech rodného jazyka)*.S.7.Kiyev:Kilo,2019. ISBN 978 617 605 011 7.

Osvojování cizího jazyka. Encyklopedický slovník češtiny, CzechEncy. [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/OSVOJOVÁNÍ%20DRUHÉHO%20JAZYKA

PANCHUK, M.,VOYNALOVICH,V.,HALENKO, O. *Закарпаття в етнополітичному вимірі(Zakarpatí v etnopolitické dimenzi).*Kyiv:IPIEND, 2008. ISBN 978 966 02 4757 4.

POLYANSKA, **A**. *Мовне питання: чи має патріот говорити українською?(Jazyková otázka: měl by patriot mluvit ukrajinsky?)* Radio Svoboda.2016 [online], [cit. 2022-10-11]. Dostupný z: https://www.radiosvoboda.org/amp/27933326.html

Rodný jazyk [online]. Encyklopedický slovník češtiny, CzechEncy. [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: Nový encyklopedický slovník češtiny (czechency.org)

SAGARIN, E.,KELLY, R. *Polylingualism in the United States of America: A Multitude of Tongues amid a Monolingual Majority* .1986. s. 42-43.

Зелене світло для українізації(Zelená pro ukrajinizaci). Galinfo, 2020 .[online], [cit. 2022-10-13]. Dostupný z: https://galinfo.com.ua/news/rosiyskomovnyy_mif_zelenskogo_352507.html

SHEVELOV, J. *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941)(Ukrajinský jazyk v první polovině dvacátého století (1900-1941)* S.155-168. . [online],[cit.9.02.2023]. Dostupné z: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FShevelio_v_Yurii%2FUkrainska_mova_v_pershii_polovyni_dvadtsiatoho_stolittia_1900-1941_stan_i_status.pdf

SHUMAROVA, N. *Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму(jazyková kompetence jedince v situaci bilingvismu).* Kiyev:KDLU. 2000. s.68. ISBN 966 638 016 1

SLOBODA, M. *Úřední jazyk*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny, 2017. [online]. [cit.01.02.2023]. Dostupné z: ÚŘEDNÍ JAZYK | Nový encyklopedický slovník češtiny (czechency.org)

SMITH, A. *National identity/Національна ідентичність(Národní identita*). Kiyev:Osnovy,1994. S.19-23. ISBN 5 7707 7050 3.

STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA.Wydavnictvo Naukove. Poznan:Adam Mickiewicz University Press, 2022. ISBN 978 83 936654 2 6.

TELENKOVA, M., ROSENTHAL, D. *Родной язык (Rodný jazyk) Словарь-справочник лингвистических терминов(Slovník-odkaz na jazykové pojmy).* [online] [cit.28.01.2023]. Dostupné z: Словарь-справочник лингвистических терминов (Розенталь Д.Э., Теленкова М.А.) (niv.ru)

TKACHENKO, E., *Мовні відносини як об'єкт правового регулювання(Jazykové vztahy jako objekt právní regulace)* [online] [cit.01.02.2023]. Dostupné z: Tkachenko_64.pdf (nlu.edu.ua)

TKACHENKO, O. Українська мова і мовне життя світу*(Ukrajinský jazyk: současná a historická perspektiva)*. Kyjev: Naukova dumka, 2014. S.238 ISBN 978 966 00 1448 0.

TOMILENKO, L. *Суржик як об'єкт наукових досліджень(Surzhik jako objekt vědeckého výzkumu)*2014. [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: https://core.ac.uk/download/42977417.pdf

VASILIEVA, E*., Законодательное регулирование использования языков в Российской Федерации(Legislativní úprava používání jazyků v Ruské federaci).* [online] [cit.01.02.2023]. Dostupné z: https://www.dissercat.com/content/zakonodatelnoe-regulirovanie-ispolzovaniya-yazykov-v-rossiiskoi-federatsii/read

VIDNYANSKY, S., *Русинство в Україні: Сепаратизм чи політичні маніпуляції?(Rusínismus na Ukrajině: Separatismus nebo politická manipulace?).*2016 [online] [cit.2.03.2023]. Dostupné z: https://nisspriority.com/index.php/journal/issue/download/5/2017-1

WEISGERBER, J., *Родной язык и формирование духа(Rodný jazyk a formování ducha)*.Moskva:URSS,2009.(Překlad O Radchenka). ISBN 978 5 397 00725 2.

ZALIZNYAK,H., *Moderní jazyková politika a Kyjevané*. Kiyev: KM Akademija,2012. s 20-24. ISBN 966 518 128 9

ZUBKOV, M., *Українська мова: Універсальний довідник(Ukrajinština: Univerzální referenční kniha).*Charkov:Shkola, 2019. S.330. ISBN 966 8114 55 8.

Закарпатська ОДА (Zakarpatská státní správa). Zakarpatská správa, 2022 [online] [cit.2.03.2023]. Dostupné z: http://www.carpathia.gov.ua/ua/publication/content/497.htm

*Закон про забезпечення функціонування української мови як державної(Zákon o zajištění fungování ukrajinského jazyka jako státního jazyka)*Parlament Ukrajiny 2019.[online], [cit. 2022-10-13]. Dostupný z: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text

Конституція України(Ústava Ukrajiny). Článek 10 [online] [cit. 2022-10-07]. Dostupný z: https://kodeksy.com.ua/amp/konstitutsiya_ukraini/statja-10.htm

Мова і культура(jazyk a kultura) Nacionalna akademija nauk Ukrajiny,2008.[online] [cit. 2022-08-21].

Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом(Jazyková situace na Ukrajině: mezi konfliktem a konsensem)Kyiv: IPIEND,2008.s. ISBN 978 966 02 4849 6

Найстаріший виш у Львові(Nejstarší univerzita ve Lvově).2020 [online],[cit.9.02.2023]. Dostupné z: https://www.032.ua/amp/news/3104215/najstarisij-vis-u-lvovi-360-ricna-istoria-frankovogo-universitetu-foto

Перша промова Кучми(Kučmův první projev)] [online] [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: https://uk.m.wikisource.org/wiki/

Статистичний щорічник України за 2001 рік (Statistická ročenka Ukrajiny za rok 2001). Technika, Kyjev, 2001. ISBN: 966-575-129-8.

CHEREMSKA, O. *Про потебніанство, неопотебніанство(O potebnismu, neopotebnismu)* [online]. 2018, [cit. 2022-05-07]. Dostupný z: https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2018-2/zbirnyk-kultura-slova-89-2018/pro-potebnianstvo-potebniantsiv-i-neopotebniantsiv.html

Dostupné z: https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2008-10-2/svit-2008-10-2-18-cochergan.pdf.

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků [online]. Štrasburk 5. listopadu 1992 (ETS 148). [online] [cit.7.07.2022]. Dostupné z: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text

6 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek

6.1 Seznam grafů

Graf 1: Jaký jazyk považujete za svůj mateřský jazyk? (Zakarpatská oblast) 36
Graf 2: Jaký jazyk považujete za svůj mateřský jazyk? (Lvov) 37
Graf 3: Na jakou školu jsi chodil? (Zakarpatská oblast) 37
Graf 4: Na jakou školu jsi chodil? (Lvov) 37
Graf 5: Jakým jazykem se dorozumíváte v běžném životě? (Zakarpatská oblast) 38
Graf 6: Jakým jazykem se dorozumíváte v běžném životě? (Lvov) 38
Graf 7: Jakým jazykem mluvíte doma? (Zakarpatská oblast) 39
Graf 8: Jakým jazykem mluvíte doma? (Lvov) 39
Graf 9: Jakým jazykem mluvíte na univerzitě? (Zakarpatská oblast) 39
Graf 10: Jakým jazykem mluvíte na univerzitě? (Lvov) 40
Graf 11: V jakém jazyce sledujete filmy? (Zakarpatská oblast) 40
Graf 12: V jakém jazyce sledujete filmy? (Lvov) 40
Graf 13: Jakým jazykem mluvíte o přestávce? (Zakarpatská oblast) 41
Graf 14: Jakým jazykem mluvíte o přestávce? (Lvov) 41
Graf 15: V jakém jazyce vyhledáváte informace na internetu? (Zakarpatská oblast) 41
Graf 16: V jakém jazyce vyhledáváte informace na internetu? (Lvov) 42
Graf 17: V regionu, kde bydlíte, většina mluví... (Zakarpatská oblast) 42
Graf 18: V regionu, kde bydlíte, většina mluví... (Lvov) 42
Graf 19: Jak hodnotíte svou úroveň ovládání ukrajinského jazyka? (Zakarpatská oblast) 43
Graf 20: Jak hodnotíte svou úroveň ovládání ukrajinského jazyka? (Lvov) 43
Graf 21: Co je pro vás definující v pojmu „mateřský jazyk“? (Zakarpatská oblast) 43
Graf 22: Co je pro vás definující v pojmu „mateřský jazyk“? (Lvov) 44
Graf 23: Souhlasíte s tvrzením, že jazyk je jedním z atributů ukrajinské státnosti? (Zakarpatská oblast) 44
Graf 24: Souhlasíte s tvrzením, že jazyk je jedním z atributů ukrajinské státnosti? (Lvov) 44
Graf 25: Je podle vás v dnešní době na Ukrajině prestižní komunikovat v ukrajinštině? (Zakarpatská oblast) 45
Graf 26: Je podle vás v dnešní době na Ukrajině prestižní komunikovat v ukrajinštině? (Lvov) 45
Graf 27: Mohou existovat dva státní (úřední) jazyky? (Zakarpatská oblast) 45
Graf 28: Mohou existovat dva státní (úřední) jazyky? (Lvov) 46
Graf 29: Zlepšilo se používání ukrajinského jazyka během války? (Zakarpatská oblast) 46
Graf 30: Zlepšilo se používání ukrajinského jazyka během války? (Lvov) 46
Graf 31: Je podle Vás povinná výuka ve státním jazyce ve všech oblastech vzdělávání? (Zakarpatská oblast) 47
Graf 32: Je podle Vás povinná výuka ve státním jazyce ve všech oblastech vzdělávání? (Lvov) 47
Graf 33: Měli by učitelé během vzdělávacího procesu (nejen při přednáškách či hodinách) ve státních vzdělávacích institucích komunikovat ve státním jazyce? (Zakarpatská oblast) 48

Graf 34: Měli by učitelé během vzdělávacího procesu (nejen při přednáškách či hodinách) ve státních vzdělávacích institucích komunikovat ve státním jazyce? (Lvov) 48
Graf 35: V jakém jazyce byste chtěli, aby se vaše děti (budoucí děti) učily ve škole? (Zakarpatská oblast).....48
Graf 36: V Jakým jazyce byste chtěli, aby se vaše děti (budoucí děti) učily ve škole? (Lvov) 49
Graf 37: Měla by podle vás existovat zkouška (atestace) z ukrajinského jazyka pro všechny státní úředníky pro získání ukrajinského občanství? (Zakarpatská oblast) .49
Graf 38: Měla by podle vás existovat zkouška (atestace) z ukrajinského jazyka pro všechny státní úředníky pro získání ukrajinského občanství? (Lvov).....49
Graf 39: Souhlasíte se slovy Y.G. Goethe „Kolik jazyků znáš – tolikrát jsi člověkem“? (Zakarpatská oblast).....50
Graf 40: Souhlasíte se slovy Y.G. Goethe „Kolik jazyků znáš – tolikrát jsi člověkem“? (Lvov) 50

Přílohy